

4083

АНДРЕЙ КАМІНСЬКИЙ.

З А Г А Д К А УКРАЇНИ і ГАЛИЧЧИНИ

Л Ь В І В, 1927.

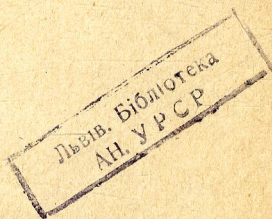
Н а к л а д о м а в т о р а.

96
10

АНДРЕЙ КАМІНСЬКИЙ.

З А Г А Д К А
УКРАЇНИ і ГАЛИЧЧИНИ

206.081-1940
82(12)

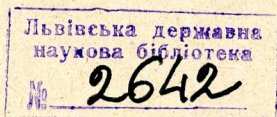

Л Ъ В І В, 1927.

Н а к л а д о м а в т о р а.

Tous droits de reproduction, de traduction et
d'adaptation réservés pour tous pays.

Copyright by A. Kaminsky, 1927.

Предкладаючи цю книжку ми бажалиб поставити перед очі провідну ідею, іменно, що теперішня фаза історії є сном. Все одно, чи той сон справляє нам небесне блаженство, чи пекельні муки — це сон і читач — політик чи неполітик, мусить свою акцію — політичну і неполітичну координувати з будучим пробудженням.

Наша книжка писана з увзглядненням реальностей життя після пробудження.

Автор.

T3(24K10
+T3(24K331)

Будучність — рефлекс минувшини.

Минувшість є днем; будучність — навіть безпосередня — нічю, для деякого звіздяною, для досконалого ока місячною. Як світло місяця є рефлексом світла сонця, так знання будучності є рефлексом знання минувшини. Коли минувшість ми розяснили собі так, що вона — по крайній мірі деякі її області — є для нас соняшним днем, то і будучність суспільності, її дорога життєва, її завтрішня днина, представляється нам доволі ясно.

При укладанні програми на завтра держатись треба отже одного способу: пізнавати минуле, далеке і близьке. Це метод науковий.

Є ще і другий, широко примінюваний спосіб при укладанні пляну завтрішньої дороги: глядиться уперто в один пункт виміряної будучності, видумується для неї ідею, теорію, доктрину — соціальну, політичну, національну — і силується людей і події до тої виідеалізованої, витеоретизованої програми зміряти. Це метод утопійний. Метод страсті, не ума; серця, не мозгу.

Зрозумівши важність пізнання минулого, ми будемо развраз до него заглядати. Замітити однак треба, що наука, яку хочемо витягнути з минувшини, не є зложена готова в літописях, чи компендіях по історії. Там зложені і виложені події, факти, акти, то є повістєва, історична часть — механіка минувшини. Органічна-же, внутрішня суть минувшини, реальна правда її духа, її психіка, філософія історії, остає звичайно предметом до дальшого шукання.

Компендії по історії є звичайно тою безконечною масою каміння, грузу і піску, в котрім находимо зеренця золота, але не механічною працею, а аналізою.

Таким робом в фізичних матеріялах історії шукаємо її душі.

Бо людськість, суспільність і її історія, так як і чоловік, має не тільки тіло, але і душу, як і все інче органічне і неорганічне, має тіло і душу: і камінь і звіря і край і народ і кожде село, і кожде місто, і Галиччина і Україна, і Росія, і кожда інституція і кожда ідея, і українство і націоналізм і сепаратизм і обединення і кождий час і кождий період і кожда фаза; загалом все — живе і неживе, конкретне і абстрактне — має не тільки тіло, але і душу.

І коли ми пізнали тіло даного предмета, знаємо дещо, але не багато; знання наше мертве. Щойно, коли ми пізнали душу, знаємо багато; знання наше є тоді живе і животворче. Без того ходимо на-помацки, говоримо наздогад, на память, „орієнтуємось“, як обертаний вітром когут на даху.

І так заглянемо на хвильку в минуле, давне і недавнє, викристалізуємо его і поставимо програму для будучності, не на всі віки — це привілей інчих — а для нашого покоління.

Закон єдності руських земель.

Цівілізація це — організація. Організація продукції в своїм основнім резоні. А що продукція вимагає спокою, порядку, права, отже потребує і організації політичної, військової, державної, яко консеквенції організації продукції.

Тисячліття до Христа і тисячу літ по Христі силкувались греки насадити цівілізацію — організацію

на південних берегах Сарматії. Довго, без переломових результатів. Раз тому, що мали до організування три континенти, не тільки Сарматію, а друге тому, що сусідній номад — сила дезорганізаційна — мав перевагу. Палив огнем, що було до палення; гасив кровію, що було до гашення.

Сарматія же сама з себе цілі століття в давнішій і далі в славянському періоді, виявляла тільки рудіменти організації.

Коли настала потреба лучшої державної організації славяне, не вмючи себе зорганізувати після вимог даного часу, змушені були згодитись на організацію свого краю варягами. Прошені і непрошені, вигонювані і знов запрошувані і незапрошувані, знамениті організатори тих часів, організують Сарматію політично, — перше блищі їм землі, іменно північний захід, потім південь, а далі північ.

Деякі історики більше дбали про честь руських земель, ніж про правду, доказують, що славяне самі зорганізувались, а варягів звали яко наємників. Тимчасом сам Нестор був переконаний, що славяне слабкі організатори і висказав то в знаменитій фразі, переведеній на сучасний язык: „Ми не організатори, прийдіть і організуйте“.

Так само дальша історія аж до нинішнього дня переконує нас, що Русь, це слабкі організатори; тому все і все вискакували звідкись з боку узурпатори, котрі брались за діло організації руських земель.

Ми особисто думаємо навіть, що сама назва „Русь“ свідчить, що славянські землі організували варяги. Радія цьому та, що назви племен і народів походять від других племен і беруться з перших, в очі впадаючих ознак: пігмеї, кінокефали, савромати, словене, німці, лемки, бойки, хохли, кацапи, багнюки, поляне, деревляне і т. п. І от при першій масовій

стрічі славяне півдня, переважно мелянохрора, до того зі значною примішкою також чорнявих азятів-монголів — назвали норманів, в величезнім проценті рудих, русих, просто: русі, збірною назвою: „Русь“.

Нормане-Русь, горішня державна верства, грали в зносінах з чужими першу скрипку і тому назва „Русь“ дана варягам славянами, підхоплена зараз чужинцями, розтягнулась потім і на славян. Зі славянами не занедбала початкова „Русь“ обмінятися назвою „чернь“, означаючою початково чорнявих, чорноволосих, а опісля в значінні перенесенім, чорнурих.

Іменники - бо самі: „русь“, „чернь“, утворені з приложників так, як слова: зелень, синь, червень, біль, жовч.

В повній скромності просимо ту нашу „теорію“, котра в інчій виді знаходиться у автора „Історії Русов“, не вважати навіть теорією, а просто нашим висказом і це одинока ідея в цілім трактаті, котрої ми ніяк не готові боронити, хоть ми особисто переконані о її вірності.

Ми просто думаємо, що славянські мужики, увидівши вперше русь, назвали їх Русь тому, що вони русь, от так як негрів названо неграми тому, що вони негри, так як черця названо черцем тому, що він чорний, а і чорта названо чортом, бо чорний. (Цьому не перешкоджує навіть, що в Галії було племя Rutheni).

Зорганізована великими майстрами організації країна розвивається надзвичайно гарно. Обіймає скоро цілу сармацьку рівнину, сягаючи по Карпати, Вислу, Балтик, Поволже. Ліси Галиччини, Припеті і Півночі рядяться зсловянщеними руськими князями. „Русь“ розпливається в славянах, даючи їм назву, дану їй давніше славянами.

Зорганізовані племена славянські стають Русею.

• • • • •

Історією правлять закони. Але вони не готові, незвісні; їх треба щойно підглядати, винаходити.

Яким же законам підлягає історія руських земель?

Які факти положимо в основу при дефініюванні тих законів?

Ми будемо вистерігатись доказувати якунебудь правду. Пишуться цілі томи, щоб щонебудь докзати і без успіху. Ми будемо старатись вказати на факти, бо тим способом часто одно речення вповні переконує о правді висказаного погляду.

Історія організації руських земель в один організм обіймає тисячу літ. В княжім періоді, котрий би можна назвати південним, зорганізовано від 9—13 століття в один державний складовий організм взагалі всі землі межі Чорним і Білим Морем і межі Балтиком і пустарями Азії. По розвалі тої організації державної через номадів в 1237 р., зорганізовано в другім, північнім періоді, від 13—18 століття, взагалі всі ті самі землі знов в один, тепер вже централізований державний організм.

Організація йшла перший раз з півдня, другий раз з півночі. Перший раз, на скору руку повсталала удільна, соборна Русь; другий раз, поволі — централізована. Організація розтягалась оба рази на ті самі землі так, що годі опертись покусі, щоб не сказати, що мабуть це один політично-державний комплекс, коли процес єго організації доконувався в такий спосіб. Важне і то, що північ півднєві при першій, а південь півночі при другій організації опору взагалі не ставив.

Коли денебудь в історії стикаються два більші краї, то на границі тих країв видимо уперті довголітні зусилля обох країв не датись один другому поработитись. Так римляне і Картагіна; они же і Галія; они же і германе; французи і німці; Італія

і Франція; Русь і татаре; Росія і шведи; она же і турки; она же і Польща і т. д. Північна Русь і південна — як мало антагонізмів! Як часто чути там: помагайте нам, боріться за нас, беріть нас! Навіть розвал тої другої організації в 1917 р., розвал в повнім значінні слова, не перевів розділу на дві половини: південь і північ, а задержав принцип соборності, удільності: С.С.С.Р.

Такі головні струї історії Русі. Ті екзактні правди ставимо собі перед очі. Вони мусять на нас ділати як стихія, бо факти самі є констатованням історичних стихій. Перед нашим умом напрям історії 1000 літ і дивлячись на цей закон організації охота капризничання уступає.

Історія віків вказує на границі єдинення і сепаратизмів.

Як дві організуючі сили ділали на Русі, одна з півдня, друга з півночі, одна з Київа, друга з Москви, так само дві дезорганізаційні сили ділали там же — зі сходу і з заходу. Номади зі сходу розбивали всяку організацію. Поляки з заходу будували свою, але руську нищили. Колиб були розбили цілковито руську організацію і руську культуру на цілій Русі, по Азію, і вибудували на розвалинах свою, як це зробили в Галії римляне—булоб гаразд. Колиб ще поляки були прийняли християнство від греків, то можливо, що булиб уподобились руському народові — віра зблизилаб язики — і може, перенісши столицю бодай на Буг або і далі на схід, булиб втворили славянський амальгам зі себе і з руських племен, на користь свою і всіх і булиб стали могутною силою організаційною, так дуже там потрібною. За слабі на це фізично і духово анектували тільки часть Русі і нищили стимульовані своєю релігією, що могли і як могли і ту часть Русі, котру посіли, і Русь по-за їх безпосереднім натиском. І так

вони, як і Русь, стали вічними антагоністами і послідня мусіла сама себе організувати, хоть її здібності організаційні може слабші, як у поляків.

Чи ніяк не можливе зближення Польщі до Русі, через деяке приспособлення польської культури: віри, письма, язика, очевидно дійсне уподоблення культури дваццяти мільонів до культури 150 мільонів, не наоборот?

Чи не можливий культурний процес, паралельний тому, який зазначається межі дуже нечисленими, культурно висче стоячими словенами, а численішими, культурно низче стоячими сербо-хорватами, де словене учаться письма, — „цириліці“ — і язика сербо-хорвацького і дискутують о прийнятті в богослуженні старославянського язика? Не мусять же поляки находитись вічно в трагедії непримиримості, фатальній для них, між німцем і Русею. Їх діло о цім подумати.

Студіюючи отже процес тисячлітньої руської історії, бачимо, що руські землі виписали на протязі століть великими буквами закон цілості державної організації. Хто задумує перевести організацію осібної держави (української або білоруської) на одній тільки частині Сарматії, мусить бути свідомий, що починає нову епоху переорганізації історичного життя Сарматії, мусить чути в собі сили, оспорюючі тисячлітню історію половини Європи.

„А колиб так український Наполеон?“, вкине хто з боку. „Скінчивби на Соловках“ — відповісти мусить. „Хмельницький?“ Сказавби вкінєць: „Воломо під руського царя“. „А Гарібальді?“ „Гарібальді може найтись до будови Русі; до деструкції ні. Будова незалежної України генія не найде. Найде хіба Петлюру і єму підібних авантюристів, не ентузіястів високого стилю.

Політична неповнолітність Русі.

Історія державної організації на Русі виказує ще один основний факт, також радше правило — закон, а іменно: слабкість здібностей організаційних — кождохасову політичну неповнолітність Русі. Нігде в Європі не явилось з претенсіями до власті і замахами на владу тільки самозванців і узурпаторів, немаючих узасаднених даних на занімані позиції, як на руських землях: Разін, Пугачев, Тетеря, Мазепа, Распутін, Керенський; Василько, Тишкевич, Макс, Вишиваний, Шептицькі і другі.

Де в Європі мігби звичайний козак оголоситись царем! Коли снів о чім подібнім — то снів Валенштайн, а ціл'ю осягнув Кронвель. Екзальтований фемініст Керенський може грати Наполеона тільки на Русі. Тільки на Русі можливий „жидівський царь“ Росії — Троцький.

Тільки на Русі можливо, що горсть поляків, за благословенням Риму, чвалає з Дмитром і Мариною в Москву скріпляти смуту. Сто літ пізніше сіють ту смуту шведи; сто літ пізніше французи; сто літ пізніше жиди, німці і поляки. Они добираються до самих центрів Русі: Київ, Москви; бушують по цілій просторій землі; потрясають основами організації держави. Чому це? І одиниці і сусідні держави накидають її свою владу — свідомі слабкості організації Русі. — Це не є звичайні сусідські війни, щоб анектувати част'ю Русі; це є походи, що родяться в головах то геніяльних, то знов дітвачих умів, щоб розбити в порошок руську державу, не якнебудь, а після слів пісні: „Od Warszawy aż do Petersburga za Moskalami wraz, wraz, wraz!“

Ту слабкість організації відчували руські ідейні ліберали і революціонери 19-го і безідейні 20-го

ст. з їх безпощадною критикою режиму і активною боротьбою з ним; така смілість в інших державах неможлива!

Потребу заповнити недостаток організації відчув Петро Великий, котрого діяльність є як раз діяльністю організатора, організатора в найбільших розмірах, які виказує історія світа. Він дав наче ілюстрацію значіння організації, коли зорганізував сіру масу і поконав одного з найбільших вояків і одного з найбільших інтриганів і на багнах шістьдесятого рівнолежника вибудував міліонове місто, форсуючи проти натури вилом в Європу...

Засилля жидів ілюстрацією значіння організації.

Значіння організації в історії цивілізації і значіння браку організації в історії Русі ілюструють послідні літа — війна і часи по війні. Два-три проценти населення — жида — спричинюють програння війни і вихопившись на хребет 180-міліонової держави, піддають під вуаллю ідей і претекстом революції, під розгром руську горішню клясу - інтелігенцію в найширшій значінні — а руську долішню клясу порабощують.

І по розгромі значна часть інтелігенції наче в гіпнозі вдовольється фразами, що це сталось ради високих ідей, що це прогрес, комунізм, революція, що переведено то саме, за що боролись Пестель, Бакунін, Желябов і що наведені ентузіясти і ідеалісти є ідейними батьками Троцького, Зіновєва, Нахамкеса, Каменєва, Свердлова і всіх других соток і тисяч юдеїв, що цілий рух є клясовий, що той рух є етапом еволюції суспільності наче після слів Реклю, що і революція є еволюція, що цілий рух є, як скажемо, етапом розвою, а не явищем патологічним.

Тимчасом хто приглянеться і вдумається, пізнає, що там стоять сьогодні проти себе дві осібні не кляси, а народи. В долі руська маса, а в горі жидівський організований інтелект. Руська маса — інтелігентна і проста — несвідома завдань своїх і краю, бо руський інтелект екстравагантний, анархічний, ідеалістичний, не методичний. Жидівський — сконцентрований, зсолідаризований, самолюбний. Кождий українець чи великорус хоче що іншого і то що дня. Всі жиди бажають 2.000 літ одного і того самого: теплу жінку, дозен дітей і купу гроша. Русин жие кождий про себе; всі жиди світа творять один колективний організм. Русин експлуатує землю, жидовин експлуатує русина. Товаром для русина: поле; товаром для жидовина: русин. У русина змісл організації рудіментарний; жидовин перфектний організатор і конспіратор; він є організатором експлуатації не-жидовина; він є вічним конспіратором і то властиво тільки в цілях економічних, в цілях егодинокі ідеї, одного Бога — гроша. Прінціпом організації: змова; виразом її: шайка; гаслом: гой. Гой є всякий, хто не Спіноза і не Маркс. Говоріть про Герцена, Огарева — він тихо; заговоріть про Лас-сая він рушиться в кріслі: „То великий чоловік!“

Ленін так говорить о однім з них, Троцькім: „У Троцького никакой фізіономіи не было и нѣт... С Троцьким нельзя спорить по существу, ибо у него нѣт никаких взглядов. Весь „троцкизм“, это прикрываніє лѣвыми, яко-бы революціонными фразами практической политики своих собственных дѣл“. Ленін в тих словах дав характеристику колективу: ж и д.

Жиди, це народ, котрий достарчає непропорціонально великого проценту злочинців: ошуканців, фальшивників, злодіїв; так само непропорціонально великого проценту професій, котрими бридяться люди:

шпівонів, агентів, провокаторів, донощиків; непропорційально великого проценту неробів, що цілими днями ходять по вулицях і конспірують; непропорційально великого проценту різних професій, для котрих треба наукового підготування, але таких, в котрих мож робити для суспільності тільки добра, скільки зла: публіцисти, писателі, адвокати, лікарі; непропорційально великого проценту світових скандалів, зі зрадою державною і кризами державними; непропорційально малого проценту некувстіонованих продуцентів.

Це народ паразітерний, шкідливий, непотрібний.

Суспільності, проникнуті жидами, виказують ті симптоми, які виказують організми індивідуумів, проникнутих баціями сухіт: горячкування, марніння, нидіння, деформація, витончення, смерть; у суспільності від жида то само: кризи економічні одиниць; кризи льокальні, провінційальні, навіть часом державні; а на Русі, сьогодні вперше, катаклізм пан-руський. Ціла, особливо драматична, література галицька, а почасти і других народів середньої Європи, виводить на сцену жидів - шкідників і паразитів.

Жидок хоче зробити гешефт „екстра“ способом. „Наміряє“ вихреститись. Нерозважний священик вихрещує. Яко наслідок горить пів міста; загорілась і церква. Якийсь жидок сказав: „То твій Бог (горить)“. Почалась бійка з жидами; суд і інквізіція під крик „ліберальної“ преси цілої Австрії. Для русинів міста криза, майже катастрофа; жидові — жадному нічого не лучилось.

Могуча німецька суспільність, а двох Барнатів спричинюють не малу кризу - горячку. Драйфус викликує велику кризу - горячку в Франції. На слабій Русі жидова викликує катаклізм. Страшний суд для інтелігентної верстви,

Будучи хлопцем, чув я від такогож хлопця, що вже народився Антихрист — від жидівки. Інстинкт народа каже Антихриста родити жидівці.

Горячкування — слабкість у одиниць, груп, громад, провінцій і імперій на сході Європи — спричинена отже в основі жидами. Є, були і будуть все і все безконечні причини недолі людей і народів. Але при дифференціації людей на класи, групи, заняття, партії, жиди витворили з себе специфічний продукт: це специфічні організми причинюючі горячку — слабкість — смерть.

Тому організми слабкі, такі як поляки і Русь, вються судорожно в обіймах жидовій.

Народ, котрий ділав з заду, заражуючи тільки духову атмосферу в часах Герцена, коли ідея революції була високою і чистою — витворює з ідеї жидівський монополь, коли ідея розложилась, розгноїлась, коли такі, як брат Герцена, доживають в нужді.

Змисл організаційний того народа видно з того, що жиди, захвативши державний апарат в свої руки, zorganizовали з етично більше менше негативного матеріалу всіх клас і слоїв — дворян, чиновництва, офіцерського корпусу, духовенства, інтелігенції, робітників — армію большевиків, чорносотенців, хуліганів з менталітетом Пугачевців, для екстермінації другої половини руської горішньої інтелігентної верстви і порабощення цілої руської долішньої верстви — народа.

Змисл організаційний жидів так досконалий, що, хоть у всіх переворотях страсти політичні викликають екстермінацію одних вождів другими, — гинули такі як Цезар, Дантон; тут Зіновев з Троцьким обмінюються засланням на... Кавказ.

В якій повній гармонії, присущій тому виїмковому племені они ділають видно з того, що від

1917 р. до 1926 р. не згинув ні один з них як наслідок політичних пристрастей. Чому? У них жадних політичних пристрастей, крім ненависті до жертви — хрещених — нема. Кождий осягнув обі цілі: теплу жінку і гроші і єдиною дальшою їх задачею є поширювання тих двох благодатей між щораз більше число однородців з одного, а екстермінацію руського племені, большевицького і не большевицького, з другого боку.

Бо на Русі є дві кляси, два роди, два народи: жи́ди в горі і Русь в долі. Русь ділиться знов на дві групи: Русь-большевики — інструмент жидів і Русь не-большевики — жертва жидів. Пануюча кляса чи народ — жи́ди, большевиками — інструментом, нищать Русь жертву, при чім повстають ситуації, де що дня, на кождім місці, екстермінується і Русь большевиків в великім числі. Жи́ди остають нетикальні, бо они не Русь і не большевики, они жи́ди.

Зрозуміти треба душу події. Большевики не всі з натури негативні: є і індиферентні і позитивні цивілізаційно, але в данім хаосі і розвалі егоїзми, інтереси, страсти людські кидають людей одних на других і в руках організаторів деструкції — жидів — люди, приймають менталітет чекіста.

Большевики, то є матеріял на большевиків, є і був по всі часи по всіх краях в великім числі; їх повно довкола нас, але вони або не шкідливі, або індиферентні або й позиточні члени суспільності. Щойно організація большевизму жидами дається одиниці і суспільності, а нині людськості в знаки.

Жидові захочується для спорту і гешефту, з власної волі, або з волі організованої шайки, щоб застрашити юдофобів, убити русина. Він убиває Петлюру, авантюриста, якого має право карати тільки

Львівська державна
наукова бібліотека
2.642

Львів. бібліотека
АН. УРСР 2

ко історія. Жидок не убиває великороса того гатунку і степення, що Петлюра; він і вони бояться пімсти на цілих масах жидів. Він і вони знають, що як що відбудується, то відбудується не щось, за чим стояв Петлюра, а щось могучого, грізного, що стояти буде проти ідей Петлюри. Він і вони знали, а бодай думали, що Петлюру ніхто не пімстить. Малороса-польонофіла можна убити не боячись пімсти. Він убиває не в Польщі, де Петлюру бодай знають, а в країні, в дану фазу Леона Блюма. Жидок робить інтерес, а жидова остерігає противників жидівського паразитізму.

Хиба ясно показали правду, котру відчувається, але не знається: закон слабших здібностей організаційних руських племен, кількоб там у них не було Тургенєвих і Гоголів, Пушкіних і Шевченків. Незначний процент жидови наховстує і видушує широкі слої передового населення так безпощадно і з тими прийомами, з якими видушується тільки марних паразитів. Видовище грандіозне, яке перший раз відбувається в історії світа.

З того слідує дві річі: перше, коли при слабих організаційних власностях, при неповнолітності народа руські землі таки утворили і удержали одну державну організацію, то видно, що цілість державну виписало фатум на заголовку книги історії Сарматії; друге, що, коли ціла соборна Русь так легко підпадає великим секулярним крізам, що ідуть від чужих: ляхів, шведів, французів, німців, жидів, то щоб було, колиб ще і сама добровільно розбилась? Апетити сусідів зрослиб і части Русі сталиб колоніями, „гінтерляндом“ світових потуг і їх сателітів. По третє, що коли Русь оцінить значіння організації, то будучність її велика і світла.

Цивілізаційна роля Русі.

Сказано, що з IX-ого віку зорганізовано пер-
воначально і переходно з Новгородської землі, потім
з Києва, всі землі Сарматії в одну руську державу.
Це і є велика наша вітчизна. Коли татари ту орга-
нізацію розбили, зорганізовано всі ті самі землі
знов в одну державу, але вже з північного центра.
Вітчизною - державою нашою до татар була отже
Русь Володимира. Ті самі всі землі зібрані вкінці
в 18-ім віці знова в одну державу перестали бути
нашою вітчизною-державою, тому що були зби-
рані довгим історичним процесом, з іншого центра?
Ті самі землі, раз наша вітчизна, другий раз ні?...

Це не перечить, що Київська земля, південь,
є нашою близькою, милішою вітчизною, вітчизною по
серцю, тимчасом коли ціла Русь, від океанів до
океанів, є нашою державною вітчизною, вітчизною,
яку витворив дух історії, дух нашої експанзії, віт-
чиною інтересів політичних, економічних, культурних.

Ми вказали на нашу давню і нову, вузку
і ширшу вітчизну. Скажемо тепер, що коли вона
наша, то зглядом неї маємо і обовязки... Таким
першим обовязком є вимога відноситись до неї не
по дітвацьки („Рассея“; „адін народ“; „єдіная не-
делімая“ — все те в галицькій транскрипції),
а серіозно, хотьби вже і тому, що шеста часть
нашої планети заслугоє на відношення серіозне,
оттак як і слонь або медвідь заслугоє на серіозне
відношення. Серіозно відносяться до Русі амери-
канці, німці, англійці; будемо сподіватись, що на
будуче серіозно будуть до неї відноситись
і галичане, так, як всі серіозно виховані народи
відносяться до своєї вітчизни. А чому, увидимо
з дальшого.

Могучу державну організацію з Київом, яко осередком, розбили татари. Розгром був не то катастрофою, котру гоїть час; розгром був катаклізмом, котрого направа вимагала 5 століть. Без того розгрому південно-руське булоб мало таку позицію, як нині північно-руське, позицію, надаючу тон, домінуючу; північна Русь вдоволиласьби була позицією „України“; Київ мавби два міліони; Москва, Петербург малиб замість міліонового населення менше; український язик занявби був перше місце; оба язики булиб мабуть ще ближчі до себе, можеби вже і злились були давно в один інтензивнішим культурним процесом і т. д.

Розгром перемінив усе. Русь розбилась на три часті. Полуднево-східна стала Номадією-Татарією; полуднево-західна польською кольонією. Остала животіти Русь північна і та стала „Московією“. Московія мрачна, тяжка, забита, заскорузла, але ставши головною частию Русі, організує опір наїзникам, а далі експанзію в зачерку Олега, Святослава, Володимира, хоть не таку блискучу і інавгурує цивілізаційну місію, зачеркнену в таких розмірах, в яких рідко котрому народові довелось виконати.

На її долю, кажемо, випало завдання стисло цивілізаційне, зі стисло, ясно очеркненою програмою. Завдання це полягало на тім, щоб номадів і кавалеристів, гуляючих по незмірних просторах, сягаючих по Чорне море, Кавказ, середньо-азійські пустині і Тихий Океан, осадити стало, видерти їм з рук мотуз, кайдани і ніж, дати в руки соху і косу і почати для тих земель нову еру цивілізації.

Коли грекам і римлянам судьба призначила місію цивілізаційну світлу і блескучу, так третім народом цивілізаційним на велику скалю була Русь. Не маючи однак сама вищих ресурсів цивілізаційних,

давала зі скудості своєї то, що сама мала: цивілізацію хліборобську на місце номадо - розбійничої. І коли греки і римляне з великими зусиллями вицивілізували Європу і то аж на своїх розвалинах, то Русь підцивілізувала величезні простори Європи і Азії по Тихий Океан. Такої місії інчим народам історія не дала.

Ціле діло йшло дуже туго, дуже пиняво; діло з тими племенами, що цілі тисячі літ гасили всі цивілізації, які денебудь повставали: китайську, месопотамську, індійську, грецьку, римську, арабську, не було легке. Однак соха здобувала простори безнастанно, далі і далі, пустарі сходу і степи півдня. Хатки і осаді посувались що раз далі на схід і південь. Царство мотуза і ясира підпадало редукції і так на многих міліонах квадратних кільометрів довелось цивілізацію оснувати Русі і ми не знаємо, чому ті великі правди не викристалізовані істориками в тези. От чому нам до Русі треба відноситись серйозно і менше „критично“.

Капризничаяча групка українців, а і галичан, причепа німецької потуги і польської тромтадратерії мусить на ті правди звернути увагу, коли поняття правди має в їх умах якінебудь права.

Все сказане, що відноситься до цілої південної часті Сарматії і до середньої і північної Азії, відноситься тим самим до українських земель, до південної Русі, котрої по розгромі не стало. На її місці водворилась Татарія і польський „гінтерлянд“.

Отже північна Русь повзяла зглядом обох південних колишніх Русей — польської і татарської — те саме специфічне завдання: перемену Татарії, то є долішнього Дністра, Дніпра, Дону, Кубані, Чорноморя назад в руські землі і перемену польського „гінтерлянду“ в руський „фордерлянд“. І вона того dokonує.

Зростаючи на силах, Русь північна кольонізує далі і далі полудне; люди виходять з лісів північних погранич і утікають з кріпацтва західних земель на степи, що витоптували тільки дикі коні, і ті степи оре плуг під охороною руських гарнізонів і Україна породжена Московією росте і росте, початково до признання і вдячності, далі до зарозумілості і політичного нерозуму.

.

„Пишучий забув на козацтво“, — скаже хто; „воно булоб зробило для України краще то, що зробила Московія“. Застановимось тому над резонами бити козацтва.

Поволі і тяжко посувала Московщина межу межи організацією держави, організацією праці, рільництвом з одної сторони, а системою номада, системою розбою і грабежа, з другої; межи системою регулярної продукції з одної, а системою експлуатації з другої сторони. І коли вже сила організованої північної Русі дала себе чути доволі сильно на Волзі і Дону (козака община на Дону повстала 1549 р.), тогді артілі козацькі — організації повсталі для „козакування“, організації вольно-промишляючі, економічні — прийняли закраску політично - мілітарну, щось в роді сильно примітивного ордена, для борби з поневолюючими Русь Польщею і турко - татарами.

Резон козацтва, це зрив і протест поневоленої Русі. Оно підносить голову в історичнім інстинкті в момент, коли сили північної Русі даються чути і от-от будуть надвигатись. Козацтво остає політичною силою рівночасно з рішучим наступом північної Русі на схід, полудне і захід в XVI столітті. Це зоря перед сходом сонця на півдні.

В будові Русі характер козацтва є отже епізодичний, так як на пр. епізодичною є незалежність Новгород Великого або Пскова. Органічним завданням козацтва є піднести голову проти обох чужих сил, поневолюючих Русь, Польщі і татаротурків, вплисти в руську державу і тільки в тім характері оно проявляє нерв.

Коли з Хмельницьким це завдання написалось, оно стає вялим; гетьмани стараються пристроїтись яко вассалі всіх можливих і неможливих чужих володарів, оглядаються і кидаються на всі сторони. А коли це роблять і проти „Московщини“, то тільки тому, що звідтам надвигалось неминуче фатум.

Козацтво тревало довго — від Косінського до Мазепи уплило багато часу — але тревалих основ держави не положило; було сильно анархічним стовпищем; старшин любили прості зраджувати, видавати; було часто очайдушне; дуже лицарським не було; до державности і висчих організаційних понять ледво підносилося. Було, як сказано, епізодом по дорозі переходу земель з під Польщі і Татарії під Русь.

Беручи отже за основу органічний хід подій, північна Русь не поневолює України; она породила „окраїну“ — „Україну“. — Так само ставши Великою Росією, она породила Малу Росію — „Малоросією“. Чуючи за собою її плечі, козацтво осмілилось політично родитись для борби з Польщею і Татарією. Слово „родити“ характеризує повстання українства від північної Русі. Без неї козацтво зліквідувалиб Потоцкі, Вишневецькі, Чарнецькі. Его розумієсь зліквідувала північна Русь, але ріжниця в способі ліквідації ясна. Там на палях, шибеницях і в варшавськім колізею; тут часто на помістях, як дворяне.

Не обійшлося і без трагічних епізодів, бо історія руської держави, як і всіх других, не є історією сентименталізму; історія дійсності не є історією ідейного політичного еротизму, який так пишно зацвів в останніх десятиліттях і приніс тільки лиха народам другої класи і на пр. відношення Петра до Павла (Полуботка) мають паралель в відношеннях Єлисавети до Марії Стюарт. Так отже між полудневою і північною Русею не можна знайти слабшої зв'язі як родство.

Основи гармонії українства з московством.

Фізичне національно-державне родство Русей вплинуло рішучим образом на менталітет обох. Іменно на Україні і на півночі підмічаємо одно фундаментальне суспільно-політичне явище, від якого тає в розкоші душа українця і українолюбця, котрий бажає розцвіту своєї країни; явище, що замічається у українців так найвищого інтелекту, як і простолюддя, іменно принцип гармонії українства з „московством“. Бо коли українці і великороси два народи, що зайве так твердити як і перечити, то між ними гармонія така, якої нігде ніколи між двома народами не було. Гармонія ця ґрунтується на симпатії, а симпатії породжені історією, культурою і битом. Та гармонія дала безконечні позитивні результати. Бо коли руські землі лежали не заслонені від кавалериста Азії і коли їм присущий слабший змісл організаційний, то без тої гармонії руські землі не моглиб удержатись незалежними, маючи до діла з імперією Османів, з мілітарним генієм шведів, з їддю католицького духа Польщі, а нині з талантом організації німця і політичним генієм бріта — двох всепоглинаючих сусідів всіх народів.

Ми не знаємо, чи українець — южанин, сепаратист, над тим коли небудь застановлявся, очевидно коли его інтелект сягає глибше, як поверхня модерних фраз і ідей. Колиб на Україні було більше серйозної політичної мислі, колиб люди ішли хоть за власним інстинктом — результатом довголітнього історичного процесу — і не піддавались каприсові і абстракціям, зрозумілиб, що їх іррідентизм, сепаратизм, независимство, поза тим, що є абсурдом яко можливість, є яко ідея-ідеал — гріхом против життєвих інтересів народа і як всі інші пляни і ідеї, котрі родяться на наших очах так обильно, мусить бути розгляданим крайно осторожно і критично.

Гармонія руських племен чи народів, це третій закон, який лежить в основі історії Русі. Цей наш закон виснували ми з того, що написане в серцях переважаючого числа нам сімпатичних українців і українофілів ХІХ. століття, століття ідеалізму і націоналізму, від Котляревського до Драгоманова, а також в серцях тисячів інтелігентів і мільонів простолюддя України.

Гармонія ця, це фортеця, котрої навіть німець і бріт серйозно розбивати не думає, не надіючись результатів. До тої твердині беруться тільки на пр. галичане, або групка, що звалась „Союзом Визволення України“, а нині успівають тільки московські жиди, ті знамениті організатори своїх інституцій і інтересів на дезорганізованих руських землях.

Законом гармонії мешканці України творять собою синтезу українства і панрусізму. Житель України є українцем і руським в одній особі; руським не русофілом, як це хотівби піддати на пр. Донцов. Русофілів на Україні нема; мешканці України є вповні українцями і вповні руськими, так само як на пр. Дмитро Донцов є повним Дмитром і повним Донцовим, не Донцофілом. Донцофілами

можуть бути хіба поляки, читаючи „Основи“ его „політики“....

Генеальогія історичної причиновості політичної мислі на Україні така: географічні услівя породили історію; історія породила даний бит; бит породив дану культуру; культура породила даний менталітет, даний політичний інстинкт.

Зазначити треба, що той менталітет на Україні, не витеоретизований, не ідеологічний, а органічний, інстинктивний, розуміючийся сам собою: він в крові і кості. Дасться навіть завважати, що мозок наймогучіших, як Костомаров, Куліш, Драгоманов під впливом ідей молодості — ставиться в менше зрілій молодості против органічних інстинктів; з часом, коли досвід і знання подвоюєсь, вертає назад в струю, котру на деякий час оставив.

Так отже перед нами факт почуття у одних українців, чи мешканців України повної національної єдності з великоросами, у других при почутті деякої відмінності чувство повної гармонії інтересів культурних і політично-національних.

У сепаратистів почуття — не почуття, а бажання двійності і дісгармонії. Оно не інстинктове, а кепсько витеоретизоване; тому оно при найлекшій натиску життєвих інтересів розсіваєсь, як оно розсіялось в умах многих передових лібералів України.

Не оставимо незазначеним, що поети, божеський Шевченко, Метлинський, Чужбінський, Ніщинський, Лисенко, в стихах і піснях тягнуть в пречудних акордах українську нуту, українську, а не общеруську. Джерелом їх вдохновения був подвиг козацтва в борбі з Польщею і номадами. В тім характері козацтво було повне живописності, романтизму, навіть блиску і дає тому для художника безмежий матеріал для поезії, пісні, театру, малярства, музики. Що до нинішніх ідеалістів, „по-

слідувателів“ Шевченка, замітимо, що як позитивним був Шевченко живучи 1814-1861 р., вказуючи на вищі вартості душі і життя, так негативні і неідеалістичні є його „послідувачі“, що живуть в 20-тій столітті, коли стремлять „возстановити“ Україну, т. є. свідомо і несвідомо, розділити її між німця, бріта і жида і їх сателітів. Як чиста душа мадяра веліла ему стати в ряди Кошута в 1848 р. і боритись проти німця, так нині патріот угорський мусить шукати опіки під протекторатом тоїж німецької потуги.

Шевченко обіймаючи духом і серцем все гарне і високе, яке носилось тогді в воздусі, атакував все лихо даного часу і мусів бути і горячим українофілом, будучи ідеалістом, так як Олександр І., будучи ідеалістом був і... декабрістом.

.....

Так все, що підпадає під руки з області географії, історії, бити, культури руських земель, свідчить про закони історичні: закон одності, закон гармонії і закон неповнолітності. Ті закони мусять стати вітрилами нашої життєвої плавби. Без свідомості тих законів до тихої пристані віхати не можна.

Хартія 10. січня 1917. і самоозначення народів.

Условія географічні, історія і бит — культура, говорять про цілість руських земель і їх народів, чи етнографічних величин. Яку пісню співає теперішність, історія, культура, самих послідніх часів? Напрям же даний давніщими часами не мусить бути вічний! Нові часи можуть вимагати другого! Тому пригляньмося новим часам — найновіщим.

Підчас війни родилась одна велика ідея (котру люди, що люблять говорити напам'ять, — приписують Вільсонові), котра відограла величезну роль і спричинила, що результати війни були для середньої Європи такими, якими були; це ідея незалежності народів, всіх — великих і малих, ідея, звана самовизначенням народів. Результати тої ідеї були величезні, але она була ідеєю хвилиною, для хвилевої вигоди і догоди і не знаємо, чи нині хто в тім сумнівається. Ми цій ідеї самовизначення приглянемося, не тільки тому, що вона дала величезні результати, але і тому, щоби на ній показати крихкість і хиткість ідеалістичного елемента в політиці там, де проти него стоїть елемент реалістичний.

По зломанні Румунії Асквіт уступив, а керму Англії обняв Льюїс-Джордж. Тоді Вільсон, не розуміючи в європейській політиці нічого і йдучи за чувством прони́мецьким так своїм як і переважної часті американців, не даючи союзникам, а в ту хвилину особливо Льюїс-Джорджеві, прийти до себе з заклопотання, поставив в ноті з 18. грудня 1916 р. в субстанції запитання: *Why do you really continue bloodshed and destruction?* Чому ви властиво продовжуєте пролив крові і деструкцію?

Союзники, бачучи що біда, відповіли на ту ноту нотою з дня 10. січня 1917 р. Та нота союзників є одною з найважливіших хартій всіх часів і найважливішою в цілій війні, так що до безпосередніх, як і дальших наслідків. Щож в тій відповіді міститься?

Отже там виписано перший раз за цілий час війни признання законності аспірацій до волі і незалежності пригнічених німцями обох держав народів і признання законності акції тих народів; перший раз союзники приймають стремління пригнічених яко свої. Документ отже рівнозначний ціли

повної дезінтеграції Австрії і обкороєння Німеччини. Він є наче другим виповідженням війни в імені югославян, чехів, словаків, румунів, поляків і — галичан. Союзники в критичну для себе годину — горе робить чоловіка ліпшим, каже йому обняти чесноту — зуміли в матеріалізм життя і змагань влити багато ідеалізму і зискати собі симпатії у інтересованих. Це пронунціяменто з 10. січня домінує цілий 1917 рік, а навіть цілий дальший хід війни. Передовсім відчули удар тою нотою високі круги обох німецьких держав. Вони зрозуміли, що „біда“ і кидають на стіл два послідні атути, один на заході, другий на сході, щоб парувати послідню харту — протоевангеліє свободи і незалежності племен підбитих німцями.

Німці не надумувались. Рішили зломити Англію і Росію і то скоро. На заході Німеччина оголосила, що з 1. днем лютого 1917 р. она затопить кожде судно, котре буде зміряти до портів Великої Британії, Ірляндії, до західних берегів Європи і до портів Середземного Моря, стоячих під власттю союзників.

Результатом того повідомлення була війна з Америкою. Війни з Америкою німці тогді не боялись. Вони знали про силу німців американських з Гексамером на чолі, про мілітарну слабкість Америки, про симпатії американців до німців, про неохоту до війни. Німці сподівались всіх користей з війни з Америкою, а іменно ізоляції Англії топленням кораблів без розбору і присутності Америки підчас мирних переговорів. Амбасадор німецький в Вашингтоні Бернсторф вважав виповідження Америки війни своїм тріумфом. Рація та, що всі вважали, що Америка і Вільсон чуються арбітром, посередником, а не стороною.

На Сході рішили покінчити і покінчили війну властиво вже в двох місяцях по 10. січня 1917 р. армією поражених і агентів організованою тисячами Нахамкесів, котрі оснували над Росією гегемонію юдеїв.

Деклярація 10. січня дала цілком натурально початок деклараціям союзників, адоптуючи з того часу нові дипломатичні лозунги, але що особливо важно, та декларація дала напрям і матеріал тим нотам Вільсона, в котрих він виступав проти німців.

Бо Вільсон пливав раз - враз між натиском Англії з одного, а впливами німців і жидів з другого боку. Єгож головним інспіратором був жид, так високо славний „Colonel House“, очевидно жид в масці, як всі вони в Сполучених Державах.

І так, коли Временне Правительство, що творило вже волю поражених і німецького генерального штабу, компромітувало в цінічних деклараціях, на примір в декларації з 9. квітня 1917 р. справу Росії і союзників, союзники, щоб ратуватись, продовжали наставати, що їх ціль, як говорилось в відповіді французького правительства руському є: *secouer cette tyrannie germanique prompte a peser si lourdement sur les peuples moins avancés dans les voies du progrès.* *)

Англія на ту руську ноту відповіла 3. мая з емпазою, що она в першій періоді війни воювала за свою незалежність, а тепер за свободу других від чужої тиранії.

Французська Палата Депутатів наче доповнюючи відповідь свого правительства рішила 5. червня 1917 р.: *Eloignée de toute pensée, de conquête et d'asseroissement de populations étrangères, elle compte que l'effort des armées de la République et des armées*

*) Стрясти ту германську тиранію, що так тяжко давить менше передові народи на дорозі прогреса.

alliées permettra, le militarisme prussien abattu, d'obtenir des garanties durables de paix et d'indépendance pour les peuples, grands et petits, dans une organisation, des maintenant préparée, de la société des nations".¹⁾ (Між иньшим з цитованого видно круги і часи, в котрих родилась ідея товариства націй).

По тих декляраціях союзників Вільсон, як усе, не маючи свого сталого погляду на справи і тому завжди уступаючи натискові, відповідає 8. червня Временному Правительству дуже сильно. Він бє наче кулаком по столі за кожним висловом і адресує до Росії, говорить властиво до німців, уважаючи вірно слабе російське правительство вже тільки агентурою німецькою.

Хоть в тій деклярації, як і в інчих, на примір при відповідженні війни Німеччині і при відповідженні війни Австрії Вільсон остро картав обі німецькі держави, він, вірний собі і своєму краєві, котрого симпатії були все fiftyfifty (50—50) — половину за Англією, половину за німцями — зараз таки в відповіді папі на его апостольське посланіє з нагоди вступлення народів в 4-тий рік війни, писав: „We must await some new evidence of the purposes of the great peoples of the Central Powers“...²⁾

Очевидно і папа і Чернін і Гертлінг і ціла пронімецька преса Гарста з „New York American-ом“ на чолі, вичитала цілком слушно то, що там було написано, то є чувство пронімецьке Вільсона. „New

¹⁾ Далекі від всякої мислі підбою і порабощення чужих народностей, вона (Франція) числить на те, що змагання армій Републики і армій союзних позволят, по поразенні пруського мілітаризму, одержати тревалі гарантії мира і независимості для великих і малих народів, в організації товариства народів, котра від тепер приготовлюється.

²⁾ „Ми мусимо ждати (в логіці — дістати) якусь нову евіденцію цілей великих народів Центральних Потуг“...

York American“ писав: We can see no essential difference between Pope Benedict's proposals and President Wilson's formula“.*)

Опісля прийшла нота з 14 пунктами, для німців знов дуже тяжка не так в замірах Вільсона, як в результатах, які вона дала, підхоплена інтересованими.

Опісля прийшла кінцева его інтервенція, щоб німецьку армію ратувати від розгрому і так вічно — пів діла для бритів, пів дня німців.

Отже Вільсон говорячи одного дня одно, другого друге, противолежне першому; будучи одного дня за німцями, другого проти них, завсігди однак уважний, щоб їм не сталась кривда (з німецького погляду), завсігди стремлячий до мира без анексій і контрибуцій, навіть при кінці війни мимо 14 пунктів; він, під англо-саським натиском, говорити мусів раз враз і то, що було написане в тій декларації з 10. січня, тому з ним і проти него, его висказами проти его висказів витворювалась атмосфера, корисна для дрібних народів, бо німці надто вже грішили чувством: „Gewalt“, Tod und Teufel“... і т. д.

Про ідеї тої хартії независимості, як і про дітей, які она породила, не говорилося на вулицях так голосно і широко якби повинно. Всесвітня преса неутральних держав, а і американська, про ню замовчувала. Та преса підносила німецьку ідею мира без анексій і контрибуцій — готовлену німцями на случай програання ними війни.

В Америці, за виразну перемогу стояв хіба глибокий Елайгу Рут, а чемпіоном перемоги, з независи-

*) „Ми не видимо жадної суттєвої різниці межі пропозиціями папи Бенедикта, а межі формулою президента Вільсона.“

містю дрібних народів, був Рузвельт. Але Вільсон робив все своєю величезною властю, яку має в Америці президент, хочь его воля до занимаемого становища була за слаба, а ум до подій недорослий. Вільсон робив то, що сфорсував Рузвельт, але все пів року пізніше.

Війна виповіджена Америкою 6. квітня 1917 р. почалась властиво 1918 р. в маю, коли Англія почала вже не кричати, а пищати, і коли було видно, що по поразенні Англії, німці кинуться на Америку.

Так слабкістю і конечністю породжений ідеалізм независимості малих народців дав такі обильні результати, що слабкі народці і ідеалісти будують на тих результатах доктрину самоозначення народів, забувши, що та ідея — чеснота, виплекана в часах критичних, мусить уступити реальностям тяжчим, як ідеї - чесноти. Англія вже аж надто часто висказала, що вона думає о суверенності малих і слабих, то є, що, коли хочеш бути сувереном, не будь малим і слабим і видержи натиск.

Держави, що породились яко результат заклопотань, слабості і страху союзників — Чехи, Польща, Румунія — характеристично ще, що в об'ємі неприродно великім, не розуміють того, що сталось. Вони не хочуть знати, що в нашій епосі вони можуть бути тільки протекторами — курчатами, котрі мусять шукати крил курки. Вони ведуться надто сміло, невважно; забувають, що „цыплят считают по осени“...

Ідеї независимості - самовизначенню, ідеї - маневрові, ідеї - ефемері життя протиставить друге явище основне, ідею наддержави. І як гуси розбігаються, коли надходять воли або коні, так малі держави замовчують і уступають натискові могутих. Чотири або пять комплексів державних на кулі земській, це желізний закон подій і явищ історичних

нашого часу. Нинішній день не знає питання: соборна, чи не соборна Україна, а питання, в котрий комплекс чи комплекси вийдуть або втягаються автоматично українські землі. Горе землі, що того не розуміє....

.

Українізація України і її характер.

Звертаємо увагу на грандіозне явище нашої епохи, на формацію наддержавних організмів, гранд-організмів, котре то явище убиває в зародку всяку мисль, ідею, акцію „самовизначення“ слабих. В житті державних формацій відбувається щось таке, як з небесними тілами: сонця-осередки і планети-сателіти.

І коли ідеалісти тягнуть за Шевченком, за політичні тони ним висказувані — то це треба брати яко ідеалізм - поезію, а не політику, бо нині комплетно змінені часи диктують цілком інчу доктрину.

Змінилось слідує:

1. Тоді Японії ще не було чути, а північна часть Тихого Океану і в часті оба береги, азійський і американський були більше руськими, як неруськими. То нині виглядає на міт. Часи змінились; нині є Японія з 70 міліонами населення і коли ми читаємо в українській пресі, що Амур населений українцями мавби бути кольонією України, то питаємо, чи в разі независимості України від прочої Русі мож подумати, що Амуру у відношенні до Японії не найшовбися в положенні горобця до орла.

2. Могучим натиском цілої Русі розбито імперію Османів. Нині хоть може тільки ще наразі, Русь розбита, а бріт вже голосно озивається аж на Чор-

нім Морі мимо зависті Франції, Німеччини, Італії, мимо молодії Туреччини, мимо можливого руського завтра.

3. Чи наші дні не показують, що розвал Росії, навіть далеко не комплетний, возстановлює на наших землях автоматично Польщу, навіть Чехи, навіть Румунію, навіть серйозні проби Юдеї, а з ідеї України властиво тільки українізацію і юдеїзацію.

4. Нинішня Москва, ті клясичні організатори дезорганізації і деструкції руських земель, зрозуміли, що дезорганізація Русі відразу запалахкотить живим вогнем, коли підкопається гармонію між південною і північною Руссю, коли найдесь щось, що кине малоросса на общеросса на самій Україні. І вони найшли українізацію України.

Многі думають, що українізація це продукт процесу визвольних стремлінь народа. Тимчасом українізація має свої стислі, льогічні, політичні причини в політиці могучих сил, котрі бавляться Україною так, як філі моря човном. Ті причини наведемо.

Англія, віддаючи жидам Палестину, сподівалась з того для себе великих користей: сімпатій всесвітнього юдаїзму, особливо юдаїзму, розсіяного на славянських землях; далі основання авангарда в центрі арабів і ісляму; далі ділання того-ж авангарда проти натиску Росії на південь.

Жиди завели Англію. Палестина сіоністична стала по стороні своїх одноплеменників з Москви — комуністів-сіоністів — і розсадником націоналістичних рухів на Сході по мислі юдео-большевізму.

Консеквенція — злість Англії. Льюрд Самуель уступає Пульмерові, котрий трошка приборкує жидів і араби — 90% населення — після виказу юдеїв „підняли голову“. Консеквенція — злість жидів. Рішено замість малої, сухої Палестини зробити Юдеєю-Сіоном велику, товсту Україну з Кримом.

Одна рація цієї політики товстий чорнозем, де торгівля вже в руках жидів, але головна рація населення. Араб фантаст, задумчивий, хмуравий, син пустині і волі не до праці затяжної, а до заняття або ніякого або легкого і вільного; тепло дає само все те, що потрібне до життя, араб не раб — робити не буде. Крім того Палестина країна, що тисячі літ не видержувала натиску різних сусідів і нині не видержить натиску панісламу — спеціалістів меча.

Українець друге діло. Жид его знає: „Яremo, герсту хамів (слово „хам“ є псевдонім) сину“... В Галиччині він знає свого жидівського Івана, стоячого босого коло шинквасу; краса культури... Спеціаліст-раб — буде робити.

Тут рішено оснувати жидівську державу, юдеїзацію України, а яко одно зі средств переведення постановлено українізацію.

Рішено юдеїзацію України. Чому України і яко краю і яко вираз певного поняття, певної ідеї? Чому юдеїзацію України, а не на примір Малоросії? Юдеїзація якоїсь ...„росії“ ідея за сміла. „...росія“ це не тільки Керенський, Львов і т. д., це також Корнілов, Колчак, Денікін і т. д. Україна же — це Петлюра і другі організатори держави в его стилі, в найгіршій (для ідеї жидівства) случаї Скоропадський. Це щось без волі, без мозгу, без нерву, без сили. Це щось, що є тільки стихією як буря, море, землетрясення, часто грізне, але даючися опанувати інтелектові. Це щось, що не є ні означене, ні здефініюване; щось, в чім елемент фантазії займає велике місце. Це хаос яко принцип ідеї українства, анархія яко принцип державності, а нігілізм — беззасадність, безпринципність яко двигучий, все вивертаючий, етичний принцип-мотор. Яку-би форму управи не установили, скинуть її. Яка-би маленька

не вродилась Україна мимо величезних претенсій на Кавказ і Сян, в ній повстане ще ціла маса сепаратизмів і провінціоналізмів. Скинувши Грушевського, ще ледво взяв за булаву Скоропадський, а вже чиняться серйозні проби дати булаву чужому Вільгельмові Габсбургському! А нині претендентів до булави, скільки їх! Представте собі танець на Україні по скиненні большевиків! Це щось, чим не править жаден ідеалізм, патріотизм, ідеал; це примха, каприс або чистий гешефт. Це така там собі Україна — союз: Хаосу, Анархії і етичного Нігілізму—сила слабша, як яка Естонія або Альбанія; величина, яку світ видить з 1917 р. На її порабощення вистане звичайного жидівського нахальства і наглості.

Додайте до того менталітет вже цілої російської інтелігенції, котра в великій часті відкидала всяку державність, як Крапоткін або й Толстой, або домагалась через ніч державності такої, до котрої тяжка Росія йшла тяжко і поволі (конституціоналізм) або до такої державності, до котрої не треба іти ані скоро ані поволі (утопії, неможливі або більше менше можливі в дальші покоління).

Так ясно отже, чому рішено юдеїзацію і так вже підюдеїзованої України.

При чому однак українізація? Відповідь легка: Старе як світ „divide et impera“. На Україні є населення руське чи українське, зви як хоч, але воно є одно і одностайне. Хохли чи кацапи, говорять по українськи чи по великоруськи, але вважаються одним „ми“, де в тім „ми“ є всі українці і всі „москалі“ і де не „ми“, а „они“ це німці, поляки, жида.

Розділити ціле велике „ми“, цілих 90% населення на „ми“ і „не ми“, відірвати від спільного,

одного „ми“ 20—50% сил — це велика ідея. Тоді мож одних бити другими, робити погроми „москалів“ або „українців“, котрих захочесь і панувати.

От ідея — велика і деструктивна, як сам принцип деструкції — два народи чи один, але одно „ми“, таки розбити на „ми“ і „вони“.

Українізація дає обильні плоди. То ту, то там, завели жидівську мову. Хрещатик — широкий історичний — віддано Воровському. Столипін, що переводив землеустройство, буржуазацію мужичого елементу, розбиваючи лятіфундії, найплототворніша ідея, яку смертельний може повзати і переводити, уступає Марксові, котрий пропагував дві ідеї: пролетаризацію плебсу і концентрацію капіталів в руках... капіталістів, котрими є в великім проценті...? Володимир ще не уступив Мойсееві. А по цілій Україні монументи не Тарасові, а Шолем-Алейхему. Хай же живе Шолем-Алейхем.

І так за часів Шевченка не було ще Японії; Англія була силою, не потугою. Суезкого Каналу не було; парова машина в почині своєї акції.

Німеччини також не було, Бісмарк ще тільки ріс. Сполучені Держави Америки ще деклямували з патосом доктрину Монрое: Америка для американців. Жидовин, пише Шевченко, ще ходив перед паном Хведором ходором. Меншші держави так були рівні більшим, як той „szlachcic na zagrodzie gównu wojewodzie“ і перед душою великого українця вставали в мріях гетьмани, Україна в славянським союзі, рівна з інчими, вільна, все очевидно яко ідеали, мрії, а не яко політичний дезідерат.

Тоді думалось, що держави товчуться на однім місці, а не, що деякі ростуть до великанських розмірів, коштом всіх інчих.

Крім того то були часи ідеалізму і гуманітаризму. Тоді думали, що всі люди і народи є

братами і що малі і великі, слабі і сильні, мають право на рівні права.

Нині виразно видно, що життям правлять суворі, жорстокі життєві закони. Які вони? Плявтус сказав одну з найбільших правд, які є на світі: „*Nemo homini lupus*“. Ілюстрація: жида, власителя бодай цілої половини всего соціалізму і комунізму — отже високих ідей — „перебили — кажемо вже не то ми, а і *Chicago Tribune* — руську інтелігенцію, а на оставшуся часть накиннули на-моргдник“... Які ті закони? Студіюйте їх в поступованні могучих народів: бритів, німців і жидів: це закони організації Сили.

Студіюючи і звичайні закони географії і історії, і культури і в додатку життєві кроваві закони. виводимо, що нам треба лучитись, а не розлучуватись від найближих для оборони перед напасттю.

Ми мусимо взяти на увагу засилля жидів на Русі. Ми мусимо взяти на увагу так часто повторюючися інсталяцію і захват найвищих позицій чужинцями, або непокликаними. Дальше і то, як слабо і як поволі реагує Русь на всяке лихо. Коли реагує, то більше яко стихія, ніж яко сила організованого інтелекту. Проти ворога любить послугуватись більше стихією, на примір морозом, ніж мечем і т. д. Руський чоловік є інчого складу ума, як європеець. Це щось, судячи по історії, наче вічний 18-літній молодець.

Це все мусить лячи в основу нашого менталітету, нашої політики. Ми мусимо зрозуміти, що ми суспільности другорядні, неповнолітні політично, недокровні культурно і нам не остає на нині нічого інчого, як поскромніти в ідеях і змагати до возстановлення тої організації державної, яку судьба виворила на Русі, тої неідеальної, висміваної чужими і своїми, політично-державної єдиної, неділимої Русі,

такої, щоб установила хоть звичайні, примітивні людські права, не швайцарські, не англійські; з власттю такою, котрої принцип управи запевнявби хоть право на життя, спинивби екстермінацію, а чужинцям сказавби: годі! Гарна річ федеративна, демократична республіка — для слідуєчих поколінь...

Студіювати нам треба не англійські форми управи, не „self-government“, не конституцію Швайцарії, Америки, Франції, а перше всего політичний і культурний бит країв і держав, на степені переходу від абсолютизмів до конституцій. Нам не думати про Люкулльові обіди, а про звичайний житній хліб, кусок сала і чарку горілки.

Що до ідей, то вироблювати треба ідеї позитивні, такі, при котрих збільшується, або хоть удержується продукція. Перше всего, щоб не горіли села України; щоб не видушувались люди-большевики і небольшевики; щоб був обезпечений який такий лад і порядок; недоторканість личности; обезпечення доробку, можність продукції; словом — хліб насущний. Розвалити Стінку і Чеку і здалека чалапкати за культурніщими народами, перше за меньше культурними, а далі за вище культурними і то з заду, не забігаючи вперед.

Високими ідеями не треба упоюватись. Високі ідеї, як і все друге, родяться, ростуть, цвітуть, дозрівають, потім старіються, розкладаються, гниють і видають убійчий запах, що ширить епідемії і смерть. Крім цього є ідеї хорі; ідеї утопії; ідеї блофи; ідеї передвчасні — хоть гарні, але шкідливі; є ідеї люксусові; є ультра-ідеї; всякі є ідеї. Проникати в саму душу ідеї і аналізувати, не упоюватись позором, блеском, модою. Так поступаючи українець буде конструктором, а не деструктором і будучність оцінить вартість его діяльності — по результатах...

.

Драгоманов і Галиччина.

Проти всіх географічних, історичних, битових і культурних фактів; проти всего, що думає, говорить і робить 90% українців; проти душі і інстинкту України; проти показаних нами законів історичних підносить протест Галич (говоримо все тільки о руській Галиччині) і вносить в своє життя політичне і культурне тільки лиха, а в життя Дніпрової України тільки хаосу, роздвоєння і руїни, на скільки слабкі галицькі сили дозволяють.

Є два руські народи, дві руські нації. Границя їх не в Курській губернії, а на Збручі. Українці на схід і захід цієї річки осібні, відрубні. Вони підносять високо пугар за єдність, деклямують про спільність земель від Сяну по Кавказ, але спільного між ними, крім матеріалу на спільність, фактично дуже мало; це рак і птах. І як легко найти 90 на 100 пунктів спільності між інтелігентом з Полтави і Вологди, так можна найти 90 пунктів, ділячих інтелігента Тернополя і Житомира.

Їх ділить ціла духова культура; цілий політичний менталітет і всі національні ідеї і ідеали. Щоб засипати пропасть між Україною і Галиччиною, делегувала Мати Україна до Галиччини Драгоманова і він намагався кинути місток через Збруч і зблизити оба народи. Галичане слухали его то з неохотою, то набожно, але за его проповіддю не пішов ні один, ані навіть з тих, що его величали і перед ним благоговіли. Коли він умер, то завернули від его проповіді дальше, як перед ним. Галичане почали по его смерті період названий нами Шептиччиною, котрий по війні далі степенується в період ліквідації українства в Галиччині.

.....

Домінуюча в тім часі політична доктрина, що Галиччина є осередком і вигідною точкою — Піємонтом — національного життя України, урвалася нагло 1924 р. і „Діло“ сконстатувало смерть своєї доктрини і політики 19 грудня 1924 р. словами: „Ствердження нами безпримірного факту, що Галиччина перестала бути українським Піємонтом, просто витискає сльози з очей польської реакційної мафії“. Вона урвалася, затихла, ніхто не відважувався Галиччину називати з того року Піємонтом, але вона не умерла, тільки перейшла в підпілля. Носителі доктрини остали в живих.

Зі статті Томашівського: „Драгоманов і Галиччина“, що знаходиться в „Політиці“ під датою 10—25 грудня 1925 р., довідуємось, що за Збручем, це „Схід“, „Евразія“, а ту „Європа“; що „Європі“ буде „суджено здобувати Схід на ново“; автор закидає галичанам, що „галичане не хочуть мати нічого спільного з тим новим наступом на „Схід“; закидає, що „галичанам так опротивіла Європа і їм так спішно до Евразії, що не хочуть гаяти часу жадною автономією“; автор каже, що „галичане заявляють, що вони не європейці й ними не хочуть бути; вони — „евразійці“ й тільки того бажають, щоб землі Ростиславичів Мстиславичів, Романа й Данила — цих типових європейців — негайно поділили долю батьківщини і спадщини Джінгісхана, Батия і Золотої Орди“; автор статті закидає галичанам, що вони „хочуть щоб „*pestis moscovitica*“ була єдиним кормом їх душам“. Томашівський наводить цитати, після котрих Драгоманов стояв за угоду з Польщею; він каже, що Драгоманов стояв за selfgovernment, а галичане той selfgovernment відкидають; він цитує Драгоманова, котрий писав, що „тільки в Галиччині можуть природно вирости люди, котрі будуть і європейці і українці і потяг-

нуть до себе і російських українців“. Автор статті переконує нас, що він і его приклонники приймають політику Драгоманова і що для них „український Піємонт усе ще на Заході“.

Є щось діяболічного в інсинуації, що галичане „ї чути не хотять про децентралізацію її (Польщі, про автономію українських земель, про власне законодавство, власну адміністрацію, шкільну владу, краєву оборону, то - що“.

В „Галиччині Піємонтом“ показували ми фактами, що Галиччина була австро-польським Піємонтом. Стаття Томашівського показує нам той Піємонт *in statu nascendi*, так як він родиться, повстає, чи відновлюється як фенікс в країні блудних доріг. Зачаття саме, сказатиб, того Піємонту ловиться на гарячім. Являються люди, котрі всі явища і факти історичні вивертають на виворіт.

І так божевільні галичане і чути не хотять „про власне законодавство“, навіть власну „краєву оборону“, говориться до тих, котрі вдовольнилисьби елементарними горожанськими правами.

Польща підбірає людей, котрі ще раз піддають ідею походу на Київ, то є на „зломаний карк“, гнити там, де вже гниє один наклад галичан. Вони лествять, як дітвакам: ви європейці, не азіяти; ви захід, культура, будьте вільні від „східно-європейської зарази“.

Руські народи — слабі організатори; тому німецькому генеральному штабові удалось започати за поміччу агентів розвал, котрий жиди перевели на руськім народі. Томашівський піддає, що то Русь — яко спадкоємець, а може і потомок Джінгісхана, Батия і Золотої Орди, завела у себе нинішню анархію. До того він — українець, визнаючий, що над Дністром і Дніпром один народ — відді-

лює землі Романа і Данила, від „батьківщини“ Джінгісхана, повидимому за Збручем.

Роман і Данило були „типові європейці“; начеб тоді були якінебудь європейці; начеб тодішній „Захід“ не дивився на Візантію, столицю блеску, багатства, збитку і штуки, як на центр культури, зі зложеними як до молитви руками; начеб тоді денебудь в Європі горіло світло культури так ясно, як в Царьгороді!

Стаття інсинуує, що Драгоманов, редактор „Вольного Слова“ і автор „Исторической Польши и Великорусской Демократии“ був так начеб польонофілом, у всякім случаї попередником таких, як автор цитованої статті.

Річ в тім, що в часах, коли Драгоманов писав про угоду з поляками, оба антагоністи, русини і поляки, стояли проти себе, яко борці під верховною властію німця, котрий вічно підозрівав слабого русина, але підозрівав і не любив і сильнішого поляка, памятаючи его з 1830-тих років, з 1846 р. і з 1848 р. Коли ж Томашівський піддає мислі до угоди, русин і поляк не стоять проти себе, а лежать — один під сподом, другий на верха; борба скінчена; місця для борби властиво нема і місця для угоди також нема; а є животіння побитого, побідженого; є надія на будучність у одних, а страх перед будучністю у других.

Коли Драгоманов надіявся на галичан, то то була его явна помилка, бо і Драгоманов не був вільний від малих і великих помилок.

Драгоманов величав Захід, але свій Захід, не Захід Томашівського. Захід Драгоманова, це Франція, Швайцарія, Англія. Захід нео-піемонтезів починається на захід від Збруча. „Pestis moscovitica“ є lapsus linguae, щоб его не виповів, бо галицьку неволю виїсть або pestis moscovitica або її нічо не виїсть.

Взагалі-ж сказати треба, що якби так Драгоманов читав нинішню інтерпретацію его поглядів, написав би мабуть другу брошуру під заголовком: „Былобы болото, а черти будут“.

Властителі ідей, репрезентованих статтею знають, що роблять. І ми знаємо. В статті це стоїть виразно. Вони репрезентують групу, в котрої кузню куються мечі на Україну; в їх ткальні ткуть нове мотуззя для Галиччини, в їх лабораторії виробляють антідоти на *pestis moscovitica*, що іде зза Збруча, не то з над Волги, а таки з над Дніпра.

Галичане групи Томашівського приготовляють з галичан авангарду сили, котра границі его „Європи“ хоче посунути кілька меридіанів на Схід. Галиччина має достарчити мяса і червоного напою на бенкет європеїзації „Азії“ - за-Збруча. Галиччина має стати Нео-Піємонтом.

Наш закон неповнолітності на руських землях відчують інстинктом або і систематичними льогічними заключеннями і галичане — цілі їх групи — Стоцький, — Кучабський, — Томашівський, по котрим не сподіватисяб цього, і Донцов і ті невидимі, що стоять з-заду; що посадили на святім Юрі чужинця, що інспірували і кермували походом на Київ, що піддають ідею другого походу на Київ.

Наміряються дві річі: перша внести на Україну тільки дальшої дезорганізації, скільки дасться, навіть армією, а друга, викинути з Галиччини сто тисяч молоді і розсипати їх кістки по Україні та зробити тим способом місце для сто тисяч молоді з-за Сяну.

До переведення цього замислу-пляну найшлись галичане, що чорні пляни розмальовують пестрими красками, рахуючи мабуть слушно на політичну незрілість галицького загалу...

Далеко поза Галиччиною, з різних причин ми не спосібні ані на ніяку борбу, ані на ніяку угоду; не можемо ні своїм ні чужим причинити ніякого лиха ні добра, отже абсолютно об'єктивні між активними діячами — сторонниками борби або угоди, подамо, як епізодик, наш погляд на угоду і борбу.

Від часів коли Галич зачав політично висказуватись, одні русини змагали віз галицької політики і культури повернути дишлем до східних столиць: Києва, Москви, Петербурга, другі до західних: Кракова, Відня, Берліна. В 1890-95-тих роках Драгоманов в „Народі“ держав цей віз зверненням симпатіями на Схід.

По его смерті приступили до дишля ті, котрі вважали, що край з его смертю не осиротів, але тут інтервенював Шептицький. Він ухопив за дишель і по різних маневрах при дуже слабонькім світлі галицьких світил, — Шептицький видів дорогу добре — повертав сюда і туду і поїхали при великім ентузіязмі на Україну — в західнім напрямі. Їхали до Відня, Берліна, але понеже життя звязане і з несподіванками, то желізною льогікою подій, прийшлося остановитись в Польщі. Хто сказав: „а“, мусів сказати: „б“; хто хотів Австрії, або хто опирався на Австрію, мусів послідовно згодитись на ту величину, котра лежить на східних границях Австрії і котра була завсіди протезе Австрії.

Нині групки борби ведуть борбу і от між многими інчими політичними засудами Польща засуджує 1. липня 1926 р. ві Львові 8 молодих людей на тюрму 3—8 років.

Є це борба для борби; борба для політичного спорту; борба для жертв. Тимчасом жертви непотрібні; борба безрезультатна і даремна. Ціла

політика цілого покоління вела *explicite* до Австрії, *implicite* до Польщі; осягнули, если не точно то, чого хотіли, так точно то, за що боролись.

Повірте, що все на світі має душу. І події мають душу. Коли годились на посадження чужинця на вершку св. Юра; коли підносять сепаратизм і упоюються москвоїдством, то в цілім ряді лєогічних заключень згодились на Польщу; тому треба перестати кидати молоді життя в пашу погуби. Треба лишити борбу, а організувати, коли є охота і добра воля, силу внутрі і поміч зі вні від своїх і близьких. Зглядом же Польщі бути лєояльними в поступках, цілком лєояльними, без борьби і без угоди. Треба гордо, хоть без яктанції, замкнутись в собі, в своїх кружках і організувати силу економічну, культурну, політичну, але без угоди і без борби.

Полякам треба сказати так : Ви побідили; ми побіджені. Побідителя не судять; побіджені не будемо ні нарікати, ні вас обвиняти, ні вас просити, ні головою о мур товчи; будемо лєояльні, яко політично розумні ества. Теперішня фаза історії є епізодом... Ви, поляки, маєте найкращу нагоду заслужити тепер наші взгляди, нашу, сказатиб... ласку. Вона вам може придатись тогді, коли на вашу посілість обрушаться з заходу і сходу могучі масиви... Ті слова визвуть в них напевно зітхнення забираюче віддих і може промінь політичної розваги.

Отже лєояльність для Польщі це одно : організація своєї сили економічної, культурної, політичної, це друге і найтерпеливше очікування будучності, це третє. Ми вже сказали чому це так, скажемо ще й інші резони чому ?

Галич є край наче заклятий, наче предестинований на погубу. А це задля слідуєчих причин.

Конструктивним, організуючим елементом давніх часів була аристократія: князі, бояре, дворяне.

Організуючим елементом наших днів є буржуазія. Чого можна сподіватись по суспільності, котра тих двох елементів не має? Галицька суспільність, це плебс — елемент до організованню, а не організуючий, горсть інтелігенції — в великій часті на чужій службі, то є організуючий, управляючий, але після чужих директив, на чужу користь. Інтелігенція, це елемент дуже позитивний, коли є аристократія і буржуазія, з котрою вона разом ділає, а індиферентний, або — в певних обставинах і негативний, коли буржуазії, до котрої нині входять останки аристократії, нема.

Навіть приклад Росії показав, що інтелігенція не все позитивна. Вона (— її часті), можуть бути позитивні, індиферентні, або й негативні. Величина все і абсолютно для цивілізації конструктивна, це буржуазія. Це відчули і деструктори і виплекали ідею і доктрину ненависного „буржуя“. Буржуазія — це розмах цивілізації в XIX. ст. Ми виділи її, як вона робила революцію 1789 р. Той ентузіастичний підйом людського духа, з многими найвеличавішими мужами, які дала історія; ми виділи ту революцію, що для пізнання її краси, на многих університетах потворено в XIX. ст. осібні катедри; ту революцію, що воодушевляла всі благородні душі цілого XIX-ого століття.

Коли інтелігенція і буржуазія мають значіння, яке описуємо, то що сказати про Галич, без буржуазії, з горстчкою інтелігенції, сповняючої волю, хогя-нехотя, хлібодавця!

Тому кажемо, що ніяк, ніколи, в жадних услів'ях Галич нічого великого для себе сам не доконає і всяка акція ним піднята на більшу скалю мусить вивернутись в фарсу, або буде поведена так, що скінчиться програю або й катастрофою.

Приклад в великих розмірах: похід на Україну.

Приклад в малих розмірах: З початку „бойкотували русини польські університети; тепер польські університети їх бойкотують.

Ще один приклад: Вибрали диктатора; не могли повернути до краю — це булаб непотрібна капітуляція — остаючи за границею він мігби бути корисним колиб... колиб... колиб хоть остали з ним в контакті галицькі кружки, дозволили ему по трохи на них опертись, не зізолювали его, дали директиви, виробили спільні пункти поступовання загалом, колиб суспільність доросла до політичних концепцій.

Зі сторони Петрушевича — колиб орган можливий; колиб хто вмів писати статті; колиб він сам знав з ким говорити, а з ким ні; колиб не чувся бувшим маєстатом, а на примір галицьким Масариком і другі неможливі колиб...

Християнська теологія студіюючи душу чоловіка, пізнала її і рішила, що для її спасення треба сили із вні — благодаті.

Студіюючи душу Галича в її проявах, зрозуміємо, що сам зі себе, своїми силами нічого не докаже; потребує благодаті — сили дарованої.

Галич є не суспільність, а фрагмент; не цілість, а часть цілості; сила фізична, без духової; 4 мільйони людей, не чотиромільйоновий народ, чи часть 40-мільйонного.

Правду нашої теорії potwierджує одно цікаве явище. Інтелігенція галицька не противиться очевидній руїні руськості переводженій сусідами. Була іменно одна часть руської інтелігенції — духовенство — майже независиме; щось в роді якогось рода буржуазії: освічені і неголодні. Колиб ієрархія духовна походила з духовенства, творила з ним один організм, одну цілість і силу, була виразом і концентрацією чувств, ідей і стремлінь духовенства

— на взір других народів — то добро для суспільності булоб з того дуже велике: ієрархія, священики і монахи яко одна цілість творилиб силу, котрої знищити булоб годі. Та-ж духовенство дало яких чотири п'ятих культурної праці в Галиччині. Воно-ж дало Шашкевича, Головацького, Вагилевича, Могильницьких, Устияновича, Трещаковського, Огоновського, Наумовича, Петрушевича, Гушалевича, Качалу, Січинського, Пелеша, Хиляка, Танячкевича, Онишкевичів, Войнаровського, Фолиса, Нижанковського і багато других, що давали краєві культуру в різних областях вповні світського знання і діяльності, бо то не були ні попи ні ксьондзи, то були люди гармонії духа. Що-ж сталось?

Сталось то, що в 1890-тих роках інтелігенція, котра тогді почувалась доволі сильною, через силу, яка еманувала з особи Драгоманова і через акцію радикалів, не перешкодила накиненню духовенству начального ієрарха чужинця і обсаджуванню єпископій такими русинами, що пішли ділати під інстинкт чужинця — на митрополичім престолі, що пішли проти духовенства, его цілей і інтересів і проти інтересів руськості.

Друге, вже в самих послідніх літах інтелігенція не перешкоджує переформованню цілого духовенства через celibat на таке, що буде творене на образець ієрархії і що піде за ієрархами проти руськості.

Це резони, чому ми кажемо: заклята земля. Позволяє на очевидну погубу. А коли Галич не хоче навіть вдержати в руках спадщини, яку посіли ще з рук посліднього покоління — от власне сили і независимості духовенства, своєї послідньої реальної сили і коли той сам Галич трясє Кавказом, то ми бачимо в них незрівноважених, акробатів, чудотворців, а не політиків-патріотів. Та-ж ясно, що

держати треба то, що ще мається в руках, своє духовенство — головну галузь інтелігенції і джерело інтелігенції і буржуазії все одно, чи ти віруючий чи раціоналіст.

Це булоб ясно, колиб послідне покоління не було пропащим. Таким воно є через духову і фізичну декаденцію, Фізична лежить в зменьшенні інтелігенції походом на Київ і в придушенні духовенства. Духова в блофі і тромтадратерії і лозунгів і кличів національних і патріотичних. Коли ще случайно явився на горизонті і світив фарос — Драгоманов, було вірадіще. Він погас. Остала сиротою галицька земля.

Парляментаристи — Романчук. Барвінський, Вахнянин, Олесницький, Кость Левицький — ледво чи слабші від типових парляментаристів — вождів партій і народа — других австрійських народів, але не мали за собою опори буржуазії — тільки „народ“, то є плебс, то є політичне майже зеро. Тому не могли виказати твердості, сили і послідовності; на то треба чути за собою 200-тисячну буржуазію, попри чотирьох міліонах „народа“. Це яко практики.

Яко теоретики потрібних позитивних великих правд, які лежать в основі життя Галича, не виділи і не сказали.

Радикали, — давали великі надії, котрі не сповнились. Суспільність без буржуазії — брак соків — настала атрофія.

Москвофіли, мали здоровий інстинкт, але лихе, неполітичне понимания реальностей.

Грушевський, знаменитий архивар — дав галичанам, то є загалові інтелігенції, знання історії України, котру до него знали слабо і в тім его велика заслуга для Галича. Але поза архивом не жив... До того був з Росії і при леда нагоді можна

було сказати: „оп Moskal“; був в положенні спеціально делікатнім.

Франко талантивий, всесторонній письменник; писав в мові руській і польській; русько-польський публіцист на всі руки; пропагандист соціалістичного світогляду.

Що до ідей однак, то глибоких, основних, провідних, позитивних у него нема. Їго ідеї — соціальні, національні, політичні, битові, філософічні — це непередуманости, невироблености гімназизми. У него всюди півмудрість, мудрість модерна, популярна, голосна, дешева. На світ дивився через одно маленьке віконце хати, пролетарське, потім австро-українське, замість глядіти через всі вікна культури, на всі сторони світа. Дати краєві потрібних ідей не був в стані.

Це все, що ми до цього параграфу про Франка хотіли сказати, але в посліднім, 21-шій числі „Українського Прапора“ з 1926 р. слова Грицяя: „Безхарактерність і мертвацька тупість галицької суспільності в добі виступу Франка...“ пригадали нам в тій же газеті галицької дипломатії слова про „вічний поличник“, який Франко заплікував „рутенцям“ в статті: *Niesco o sobie samym* і ми рішили застановитись з політичних зглядів ще і над „рутенцями“ і Франком, бо-ж ціла наша студія йде до того, щоб зрозуміти наш край і подати висліди того розуміння.

Галич представляється нам як огорода, де росли цілком звичайні продукти, де не було жадних надзвичайних гатунків, але все на диво несогірше, мимо того, що сусід вічно відгортав ліпшу землю для своїх культивованих рослин, а руські підривав, присипував камінням, придоптував. Ми думаємо собі, як би гарно виростили продукти в тім городі, якби хтось поставив, де треба, пліт, якби повири-

вав чуже насіння і повикидав каміння і понасаджував рослини, які ростуть по других наших землях.

Франкові і послідувачам, як от Грицаєві, представляється галицька земля як багно, в яким повзав „тупий“, „брудний“, „безхарактерний рутенець“ не в першій степені, а до квадрату („мертвецька тупість“); єство, на котре олицетворена Україна каже єму „наплювати“, котрому він в присутності чужинця, по думці Грицаєва, задає „поличник“ і то, щоб будучі покоління, що будуть зватись: Вахнянин, Барвінський, Олесницький, Шухевич, Гладилович, Целевич, Огоновський і т. д. і т. д. стидались своїх дідів, „вічний поличник“. Колиб з опису псіхіки рутенця, поданого Франком і послідувачами портретист представив на вічну пам'ять рутенця: присадистого, з сильно розвиненою долішньою щогою, вистаючими кістями над очима, щетинястим жовтим волоссям, маленькими вусиками, коротким носом, виразними злосливими сильними губами, з бородавкою під оком і в старім зеленавім оберочку, будучність, що нічого не буде читати і студіювати, тільки писання Франка і его обожа-телів, буде знати середовище, котре не дало Франкові вирости в світову велич, затьмівуючу все середовище, заслугоуюче на потоп.

Галичане так люблять писати; чому ніхто не застановиться докладно, замість з боку, над цікавим явищем Франко-рутенського антагонізму. Це-ж потрібне для знання свого краю, свого стану, своїх людей. Застановимось коротко ми.

Франко був чемпіоном пролетаріату і прогреса в першій половині життя, а незалежимої України в другій. В тім характері поставив собі задачею борбу з буржуазією. Буржуазії Галич не має. Має слабкий її сурогат.

Були інтелігенти: освічені, виховані, багато з них величавої поверховності, життєрадісні, заслугували і дізнавали вповні звичайного товариського респекту. Тим самим заслугували з боку чемпіона пролетаріату на атаки.

Всі визначні були спосібні або й талантливі, були повної хоть не найвищої освіти — заслугували на назву: „тупих“.

Мали взагалі гарний характер; всі зі звичайними життєвими інтересами, амбіціями, егоїзмами; всі після поділу на типи звісного Франкові Бенедикта, належали певно до ліпших представників типу: homo typicus. Заслугували отже на назву: „безхарактерних“ і „брудних“ і „цинічних“, хоть цинізму тогді ще в Галичі взагалі не було.

Не всі всни, але всі по змозі, всі визначні працювали на полі кул турнім, просвітнім, а далі економічним: учили математики і географії; поправляли задачі; писали учебники, граматиками; складали словники; працювали по видавництвах, клубах, організаціях; компонували, будували, малювали, лічили, судили, проповідували; писали повісті, драми, поеми, ліпші і гірші; деякі писали цілі великі компендії; закладали рудіменти економічного і культурного життя бідного краю, словом — робили багато невидимої, а мало видимої для слабого ока, праці.

Франко робив багато видимого — словників і граматик не писав — і може нині устами приклонників легко сказати: Дивіть, це моя продукція — за 20 рутенців, рахуючи на те, що менше інтелігентний галичанин слабо розбирається, як то відчув Пачовський, починаючи свою книжку словами: „Вмийте очі, вмийте очі, бо сліпе дитя“.

Колиб ми мали фізичний, або духовий інструмент до мірення діяльності, особливо позитивної

діяльності, не знати чи Головацький, Огоновський, Пелеш, Барвінський або і многі другі не переважилиб Франка, а такі, як Нагірний, може і цілий їх дозен, бо це були позитивні, неквестіоновані діячі.

Франко і єго поклонники атакують рутенців під зглядом спосібностей, під зглядом характеру і під зглядом праці. Важний і цікавий ще і спосіб атакowania: найтяжчими словами, які видержує папір. Ви тямите тих інтелігентних, світлих людей, котрих і в Париж на виставку фізичної досконалості можна слати. Як до них пасують Франкові епітети?

В методах Франкових атаків маємо другу характеристику Франка: метод атакowania безвзглядний, сміливий і наглий.

Крім таланту, характеру, праці, в розбір входять ще ідеї. Ідеї політичні русинів були такі, які мож критикувати евентуально кільки хочеться; могли бути ліпші; але були які були; важно, що ніяк не гірші від Франкових. Русини не були ні надто консервативні, ні надто поступові; були осторожні, вичікуючі. На лихо опортуністи на тільки, що не вміли з групою панруською утворити одну, обом спільну. Це великий їх гріх.

Такі взагалі були русини і такою була їх діяльність.

Пригляньмось блище Франкові. Посідав безперечний талант, значний, але не глибокий, ані блискучий. Стояв на висоті „Літературно-Наукового Вістника“ і „Kurjera Lwowsk-ого. В Німеччині, Росії і Польщі таких сотні і сотні і там великої уваги на них не звертають. Це видно із того, що поляки, у котрих він так багато працював, в літературу і між діячів єго цілком не втягають.

Що до характеру, то Франків характер позволяє єму на все те, на що характер пересічного

інтелігента не дозволить: на публичну клевету і виразні обяви зазисті і ненависті. Дрібність характеру, невихованість душі, непорядочність мислі така, що він нападає русина навіть за „пенсію“, а навіть за „жолудкове травлення“ — бо „рутенці“ заробляли на хліб, споживали і... травили.

Що до праці і ідей, то Франко ставиться проти всего, що творило ество інтелігенції руської. Єму не подобається у них нічо; він відкидає все; єму з русинами цілком не по-дорозі. Вони і він виключаються взаїмно так, як виключається взаїмно чорне і біле, плюс і мінус, буржуазія і большевізм.

Як він відкидав явно ціле їх ество, так відкидали русини Франка, мовчки, тихо; наче єго й нема; відкидали єго — то є негачію себе і всего того, що представляє руський інтелігентний слій, який творили самі і з котрого походили, і руський плебс, котрого прогрес лежить в доробку, в достатку, в буржуазачії, котру переводили.

В тім згляді все, що робили і репрезентували русини, було хоть як слабе, але взагалі позитивне; то що представляв собою Франко, позитивним не було. Він стояв на пр. за соціалізм-пролетаризачію; вони старались, щоб плебс щось мав — раді були буржуазачії. Десь-колись робили проби, щоб обі партії, народовці і москвофіли, йшли разом; Франко, як підносить це Крушельницький — був проти порозуміння; воно-ж не було і по мислі поляків, у яких Франко працював.

В другій половині життя пригасив він свої соціальні абстракції, зблизився до русинів і став за независиму Україну від Бескида по Кавказ. Він бо любив завсїгда бути чемпіоном і брати найвищі тони. Тепер трафив під нуту і русини — нове покоління (люблять також високі тони), узнали єго

і пішли навіть по его взірцям атакувати „рутенців“ з доби его „виступу“. Перенялись его завітами так, як большевики завітами Ільча.

Багато в тім кумедного, бо в суспільності плебсу, котра не має сильного середнього і багатого стану і відповідної інтелігенції, в суспільності де не все вироблене, зрівноважене, солідне, кумедний елемент займає значне місце.

Позитивним отже елементом у Франка є его публіцистична, наукова, письменська праця, така, де его особистість як найменше зазначаєсь, от на примір в перелогах.

В діяльності-ж політичній, де зазначається его характер і ідеї, річ представляється так: Хто стоїть на ладі і світогляді буржуазнім, хто бажає для нашого плебсу доробку, продукції, прогреса тої продукції, переміни частини плебсу в буржуазію, той видить негативну діяльність Франка, раз сіянням дісгармонії своїм характером, а друге втримуванням прогреса своїми нереальними ідеями.

Хто-ж стоїть на становищі пролетаря, котрому нема діла до продукції, котрий видить тільки нагромаджені капітали, котрі викликають тільки апетит консумції і деструкції, тому представиться Франко, як апостол і жрець будуччини, після его слів:

Сеж послідна війна. Се до бою
Чоловіцтво зі звірством стає...
Се поборює воля неволю,
Оживемо, брати, оживем.

Деструктивну психіку тих слів показали літа 1917 до нині.

Сказане відноситься до області соціально-політичної.

В області національно-політичній, хто стоїть на ідеї державно-політичної єдності (при адміністративній областності) всіх руських земель, той видить негативність ідеї Франкового москвофобства і незалежності. Хто же стоїть на незалежності України, той найде у Франка все для себе потрібне.

Дух его легкості, плиткості, несерйозності відбився на політичній психіці молодого галицького покоління, у котрого за багато его пес plus ultra-ізму, а за мало почуття сили, спокою, рівноваги, гармонії. І так, коли під его впливом політичний характер молодого покоління став несерйозним і дав результати, які видимо, так і культура не без его впливу обнизила у умисним затиканням багатих панруських джерел і накиданням своїх убогих або і нездорових.

Для контролі вірності і точності сказаного нами про Франка — его ідеї і характер — наведемо вязку цитатів, уживаних галичанами яко мотта і вірці по газетах.

Франко пише:

Наша ціль — людське щастє і воля
 Розум владний без віри основ
 І братерство велике всесвітнє
 Вільна праця і вільна любов і т. д.

Зробіть пробу, дайте це прочитати дійсним літератам. Вони скажуть: Це теорія деструкції; програма розкладу і блофу; незрілості, дїтвацтва і гріхи проти основних принципів життя і культури; чародійна формула — рецепта на всі проблеми і недостачі нашої планети — мусить викликувати в зрілім чоловіці тільки усміх.

А ось пророцтво:

Та прийде час і Ти огнистим видом
 Засяєш у народів вольних колі,

Труснеш Кавказ, впережешся Бескидом
І покотиш Чорним Морем гомін волі.

Писано для предестінованих на погубу, що нічо не знають, нічо не розуміють, не видять, не мислять. Чорне море не ставок і хай покотиться по нім гомоном волі пісня: „Не пора“, то її в миг ока докінчить гимн дреднавтів: „Rule Britannia!“ Кавказ! Не ма на світі рози, котрої запах так милий і пожаданий для англо-сакса, як запах Кавказького петролю. Навіть Бескид не наш, а чий хочете: угорський, польський, чеський, бо дітей країни кормлять дуром. Стихи пророкують серіозно, патетично незалежному Україні. Ідея може прецінь здійснитись тільки якимсь дуже загальним голосованням цілої, соборної України — України Олега і Володимира з населенням нині в 150 мільйонів, не лиш гіпотетичних 40 мільйонів... голосованням людей, армат, бомб і т. д.

До таємничої, животворящої природи відносились завсїгди поети і непоети з благоговінням, бо її потуга і таємничість всеобіймаюча, безмежа. Франко так її чествує:

Мамо природо!
Хитра ти з біса!

Для порівняння наведемо стишки про природу не якого великого поета, а так незначного, що на него в краю величезних літературних багатств і уваги не звертають — Володимира Палія:

Тебѣ природа, Божій храм,
Гдѣ о любви поют потоки,
Тебѣ влекущей нас к мечтам,
Я посвящаю эти строки.

.
.

Я в них воспъл зари восход,
 Небес вечерніе пожары,
 Цвѣтов дыханье, пѣсни вод,
 Всѣ искушенья и всѣ чары
 Я пѣл страдая и любя...

Як бачимо, у одного природа „Божій храм“,
 у другого „хитра ти з біса!“...

Завдання і значіння науки так рекомендує:

Ворог батько, ворог мати
 Що не вчили сина,
 І піде він в світ блукати
 Як та сиротина.
 Як між павами ворона
 Поваги не має,
 Так невчений в товаристві
 Голову схиляє.

Ціль науки, щоб не бути вороною між павами
 і щоб сидіти в товаристві пав і панів.

Єго братолюбіє — так братолюбіє:

Ні, хто не любить всіх братів
 Як сонце Боже, всіх зарівно і т. д.

забувши, що в інчій місці до тої високої чесноти
 відноситься більше критично.

Не слід усякого любити без розбору...

А деінде до народа — забувши на клевети
 — так озиваєсь:

Як би ти знав
 Чого в серці тім повно!
 Як би ти знав, як люблю я тебе
 Як люблю невимовно і т. д.

Франко сваритьсця справді клясичними образами!

Ти брате любиш Русь
 Я-ж не люблю сарака,
 Ти брате патріот,
 А я собі собака.

Олицетворена Україна наставляє сінка:

Наплюй! Я сінку ліпше знаю
 "Всю ту патріотичну зграю.

Як видно і Україна его не обходиться без фізичних демонстрацій.

А ось яко борець, чемпіон прогреса:

Лиш борися, не мирися
 Радше впадь, а сил не трать,
 Гордо стій і не корися,
 Хоч пропадь, але не зрадь!

Воєнний лопіт, трескіт, тромтадратерія, — знав для кого пише.

Яко пророк, суперлятів, абсолют, так молитися:

Силу рукам дай, щоб пута ломати
 Ясність думкам, — в серце кривди влучать,
 Дай працювать, працювать, працювати,
 В праці сконать!

Тут від чесноти так і морська хороба тебе розбірає.

Клясична черта психографії гласить:

І знай, коли щасливу годину
 Ти прозівав, щоб інчих взять під ноги,
 Тебе самого безпощадно в глину
 Задопчуть, як камінчик в брук дороги.

Отцего не хотіли русини вважати за поезію, а коли нинішнє покоління тим наслаждається, то

— de gustibus non est disputandum. Коли поезія є правда, добро, краса, то тут цього всего не знайти. Це і не поезія, а стихи: або блудні ідеї, або слина і жовч. Муза не з Парнасу, не кормилась нектаром степів, лісів, садів. Любила низчі інстинкти.

Давні рутенці розпечені божеською музою Тараса і невеличкою, але милою як „дівка русявенька“ музою „Русалки Дністрової“ відкидали це. Це не революційність, соціалізм, радикалізм були тим, що рутенців бридило; Шевченко ж був їх божеством. Це був специфічний Франків склад духа, що їх разив, розбиваючи гармонію їх духа і життя боротьством (з чужинцями оминав борби; з бідними русинами вона лекша), блудом ідей і чадом лозунгів.

Томас, міністр в кабінеті Мек-Дональда, секретарь федерації залізничників, каже, що Англія „не може собі дозволити на розкіш внутрішніх конфліктів“. Англія не може, а Галич по завітам Франка, може...

Грицай атакує русинів часів „виступу“ Франка методом Франковим; це сміло, бо покоління, яке застав Франко, було для краю більше позитивним, як покоління, котре він лишив.

Наші погляди на Франкову діяльність цілком відмінні від поглядів галичан. Сподіємось, що по якимсь часі погляди галичан не будуть різнитись від наших. Також правда мусить бути терпелива.

Так отже ні у парламентаристів, ні у радикалів, ні у москвофілів, ні у писателів основних правд про ситуацію суспільності, її потреби і задачі не находимо; тих правд не винайдено, не витеоретизовано і над краєм зависла катастрофа.

Колиб була буржуазія, тогді і без спеціальних світил в безконечних щоденних дискусіях вироблювались-би дороги, средства, цілі суспільно-

сті, бо коли є буржуазія, то інтелігенція працює у неї, на користь її і свою; коли нема своєї буржуазії, інтелігенція наймається у чужої буржуазії і держави, вічно стоїть на роздоріжжю: совість руська — тягне за своїми, але патрон за дармо не платить і вимагає стислої роботи для себе і от і Франко пише : *Nieso o sobie samum*, стаття, — авторекомендація.

В наших часах, часах викривлених понять, читається раз враз проти буржуазії. Вдумайтесь і зрозумієте, що буржуазія, це авангард людськості, це хранитель достояння цивілізації — матеріальної, духової і етичної, основа і двигатель прогреса при тисячах її гріхів.

Ми знаємо і видимо всі блуди буржуазії: на них дивимось тисячі літ; на них показувала 1800 літ християнська аскеза; на них показує 100 літ соціалістична доктрина. Однак знаємо, що де вона повстає, родиться, там родиться праця, достаток, прогрес, культура. Можливо і певно, що є щось ліпшого, кращого, як нинішній лад, але це на довгі часи тільки в теорії.

Говорячи про буржуазію, ми обов'язані сказати два слова про новий небуржуазний стрій на Русі — большевізм. Большевізм — на очах всіх мимого явище незрозуміле. Їго поняття і величина, це то, що в альгебрі X , Y , Z . Вишукаємо і підставимо місто незвісних X , Y , Z , реальності і всі явища большевізму стануть нам ясними. І так, большевізм, це псевдонім; він складається з двох реальностей: жидівство і пугачевщина.

Пугачевщина звісна: це танець грабежі, рознузданності і голотизму, котрий все і всюди хоче прорватись, але его держить на привязі організована суспільність. Жидівство також звісне, це паразитизм і експлюатація. Комунізм не є то, о чім снили іде-

алісти 19. віку. Комунізм в ССРСР., це жидівський капіталізм, що совхозами, внішторгами і т. п. взяв в свої руки руські капітали. Інтернаціоналізм в ССРСР., це не висока ідея братерства націй, це жидівський націоналізм, усуваючий всюди народ руський. ССРСР., це не союз республік, це захват жидами більшої часті апарату державного руського, це завойовання державної адміністрації. Це не республіка — *respublica* — це пановання шайки; головно жидівської. Це не революція, в котрій опровергається давній політичний чи соціальний лад, це погром і розгром руської інтелігенції пугачевським танцем під музику жидівства, щоб заспокоїти пугачевський інстинкт руїни і грабежі і жидівську жажду капіталів.

Про інтернаціоналізм, соціалізм, комунізм і інші високі ідеї не думали ні жида, ні пугачевці. Ті, що про це думали — їх перебито або вони утікли. Совітизм, це не демократичний принцип управи через дискусії широких мас, це централізована бюрократична звязь шайок, ячеек жидівсько - пугачевських. Коли говориться про большевізм, підрозумівається голозно пугачевщину. Це не вірно. Пугачевщину суспільність руська булаб наховстала в двох тижнях; навіть если ні, то пугачевщина булаб давно приливом і натиском позитивних елементів еволюціонізувала до нормального здорового ладу. На дорозі цього стало жидівство. Жида завоювателі Русі — зречись завойовань не хотять. Жида поработителі руських нагодів — і цього не зречуться. Жида екстермінатори інтелігенції і експлуататори плебсу — зміряють всі ті свої завойовання укріпити. Завважали, що навіть Ленін, Дзержинський, Сталін — висказували часами ідеї і думки конструктивні. Троцький і Зіновев, Йоффе і Нахамкеси стоять виключно на руїні і розвалі. Пугачевці наситились крові і вогню, жида ні. Студіуйте сказане одними і другими; ріжни-

ця основна. Питання: Що робити? Отже пугачевці-більшевики — вони наші; напились крові братньої і своєї, еволюцією чи переворотом треба вийти в лад мира і розвою. Основна теза: вони наші. Подумайте на Брусілова або Євдокима. Один міг мати пам'ятник до неба високий, другий міг бути може й патріархом. Лицарів і джентельменів мало на світі.

Інче діло жида. Завоювателі, порабителі, екстермінатори, експропріатори і експлюататори. Пугачевщину вилічите столипінщиною; жидівства нічим. При новій нагоді повторить нову екстермінацію інтелігенції. Руські народи мусять їх вважати тим, чим вони є: тормозом прогреса і розвою і носителями убожества і занепаду, коли їх держиться в руках, а авторами катаклізмової руїни і смерті, коли їх з рук випустили.

Здорова, політична політика диктує помиріння і союз большевиків і закріпощених і тероризованих не большевиків проти екстермінаторів і експлюататорів, завоювателів і порабителів в цілі освободження руських племен.

Українізація Галиччини.

Факти, що в основі політичної, державної і культурної організації Сарматської рівнини лежить закон цілості яко головна струя, де областне було струєю побічною — інцидентами, епізодами; факти, що між головними відмінами руськими, українцями, великоросами і білорусами царює закон гармонії на цілих періодах історії аж до кінця 19. століття (кільканайцять літ XX-го століття не дозволяє, саме воно, нічого певного сказати, щоб було „за“ або „против“ того закона); факт, що части Сарматії о густім населенні творять круг з центром в губернії Орел (гляди в „Галиччина

Піємонтом“), заключаючий в собі Галиччину; факт, що в Галиччині населення тої самої етнічної мовної групи що на Сарматії, факт, що Галиччина є десятою частию українських земель, а шістьдесятою земель о густім населенні цілої Русі; факт, що Галиччина економічно на степені павперізму, політично поневолена, культурно глухо провінціо-нальна, етично — зазначивши, що багато одиниць працювало з великим пожертвованням, — є в біль-шій часті опортуністична, в меншій сервілістична, навіть меркантилістична; факт, що Галич не дав Україні взагалі нічого. — Галич повинен остеріга-тись ділати на Україну і деструктивно, причинюю-чись через „будження“ національної свідомості, через „освідомлювання“ до захитання там принципів цілості і гармонії руських племен. З другої сторони приймаючи в основу політики стан географії, ре-зультати історії, бит і культуру за-Збруча і стан політичний, економічний, культурний, етичний на захід від Збруча, виступає конечність піддання і підданняся галичан вимогам координації їх життя національного з життям національним за-Збруча. І так застосовуючись до за-Збруча галичанин му-сить перейти процес українізації.

Що є українізація? Українізація, це процес духовий, котрим галичанин стає що до національ-ного світогляду пересічно таким самим, як пере-січний українець, той, котрого він знає з науки і літератури на протязі цілого ХІХ-того століття.

Галичанин мусить прийняти національно-полі-тичний менталітет українця, то є дивитись в се-реднім так як він на Україну і Росію, українство і московство; прийняти в середнім его симпатії і ан-тіпатії політично-національні; чути на тільки укра-їнцем і на тільки обще-русом, як вони; загалом стати з галичанина українцем, взяти за взірць Гоголя,

Костомарова, Драгоманова і сотки тисяч знаних і незнаних українців! Галичанин прийняв вже назву українця, навіть язик накручує на українське, але остав галичанином і українства в нім політично — нема нічого, культурно — поза культурою белетристичною, дуже мало.

А понеже галичанин наповнений інчим змістом, то той зміст галицький (розуміємо тільки ідеї націоналістичні) треба викинути: незалежність України, її суверенність, соборність, ірредентизм, відрубність, загалом викидати треба повною долею всі галицькі національні абстракції, не боячись, що викинетесь за багато. (Не говоримо про бит! Кожда провінція має свій бит, котрого нарушувати не можна).

Українізуючийся галичанин мусить почути себе зглядом всего того, що видить на Україні більше тактовно, обережно, пасивно. Він мусить усвідомити собі, що він нічого вартісного ще не дав Україні. Він мусить дати Україні себе самого. Він мусить полюбити Україну, як трилітня дитина маму; полюбити таку, якою вона є, добра чи зла, розумна чи дурна, українська чи московська, чи півмосковська, прогресивна, чи козацька, чи монархічна; мусить вважати за свою навіть нинішню, хору і божевільну.

Галичане не потребують боятись, щоб вони не стали „несвідомими національно“. Чи хоть один молекул мозгу у Гоголя, Костомарова, Драгоманова є менше свідомий, як у галичанина?

Чи галичанин не думає, що наведені потентати ума і тисячі інтелігентних людей на Україні, а 40 мільонів простих, мають в крові свідомість величезного історичного процесу, який 1.000 літ відбувається між Чорним і Білим морем, процесу витвореного самим духом історії, самою стихією бити, самою фізикою Сарматії?

Українці свідомі єдності руських земель і культури, а галичанин хоче в них вмовити свій брак змислу відчуження духа руських земель і то накинати українцям яко національну свідомість?

Галичанин забув не одну важну річ. Панруську свідомість мав галицький плебс і інтелігент також від віків в крові і кості. Дперва в 1860-тих роках світський інтелігент почав її міняти на москвофобство-народовство—сінонім опортунізму і льояльності, а з 1890-тих років потягнув за собою і більшу часть плебсу, але доволі поверховно. Примірів на це повно.

З двох головних групок галичан, одних називали поляки народовцями, других москальофілами. Їх суть ліпше виразилиб назви: опортуністи і панруси, бо одні приспособляли свою руську совість до вимог австро-польських хлібодавців, а другі вважали первісно, що галичане, хоть троха інакші, як „москалі“, але і „ми“, мовляв, „то само, що і вони; ми Русь і вони Русь“. Пізніше, взагалі по смерті Драгоманова, опортуністи еволюціонізували, під маскою скріплювання українства, до сарелітизму, а етично слабші аж до меркантілізму. Панруси же заперечили і відкинули всяке українство і стали уважатись русами, руськими. Вони робили помилку, відкидаючи українство, не тільки утопійне або опортуністичне, але і реальний, український провінціоналізм; все те, що дається видіти, чути, дотикати, то є українство етнографічне, наукове, літературне, битове, якого є повно якраз в Галичині і котре муситься вважати вихідною стадією в дорозі до панруськості. Вони попадали часто в комізм і безвихідність.

Опортуністи, тяжко грішачи москвофобством, працювали однак по змозі — многі одиниці всіми

силами – на полі просвітнім і економічним. Панруси замикались в мріях руської величі, грішили недостатком акції культурної і економічної, але інстинкт їх був позитивний. І коли їм міг робити закидів скільки хотів, Драгоманов, то москвофобство опортуністів-народовців мало свою основу в слабостях народовців – в опортунізмі. Москвофілів треба було звати до праці культурної і економічної, кладучи в основу галицько-руський провінціоналізм, але панруськість треба було їм лишити, і самим її адоптувати в такій мірі, в якій її посідали українці Дніпрові, то є в повній мірі; в більшій мірі, як та панруськість, яку посідали самі москвофіли, котрі обмежувались красною літературою.

Ошибка лежала в некоректнім погляді на відношення між собою руських народів, чи племен, чи відмін. Коректний погляд каже руські племена вважати варієтетами одного гатунку. Species: Русь; varietates: Великороси, українці, білоруси, галичане, лемки, угороси, бачка, в різних межі собою етнографічних і культурних спорідненнях.

Українці на примір стоять в культурнім спорідненні більшим з великоросами, як з галичанами; вони же в спорідненні етнографічним майже одно з галичанами.

Істновання тих двох партій—народовців і москальофілів не повинно було мати місця, бо вони не репрезентують осібних, ні класових, ні економічних інтересів. Їх родило тільки відношення австро-польських правлячих сил і кругів. Їх родили тільки групові інтереси і слабкий геній організаційний русинів.

Пізніше галицьке незалежність народовців не є такою високою ідеєю, як видаєсь. Галицький плебс і інтелігент поконаний під австро-польське ярмо — розтягнений на землі, придушений, безсиль-

ний, міг мати тільки одно чутство політичне: поміч з за кордону і він его натурально мав: і поп і хлоп. Але в дальшій поколінні гноблений, влючись на всі сторони, він винаходив різні формули для запрезентування їх хлібодавцеві: „Тирольці сходу“, далі москвофобство, москвоїдство, независимство, все це яко синоніма льюальності, опертунізму у сильніших, сервілізму і меркантилізму у слабших. Все це здебільшого означало: ми їх, клятих москалів в порох... Тому це независимство не дало жадних результатів. Воно не серйозне. То не чистий патріотизм, не ідеалізм, а мішанина руської доброї волі, руського сумління і життєвих конечностей.

Вкажемо тут в двох словах на прінципи, які мусять кермувати діячем в області життя політичного, коли хоче, щоб его діяльність була позитивною. Необходимо є в основу політики покласти саме життя, сам стан, самі фактичні дані.

Приглянемося трьом областям політичного життя: області соціально-економічній, партійно-політичній і національно-культурній.

Дані життя соціально-економічного для Галича є такі: галичане, це плебс; мінімальна горсть інтелігенції, плебо-буржуазії і пролетаріату головно сільського, то є пролетаріату не властивого.

З того стану річей впливає політика простою дорогою. Вона — коли здорова і натуральна — мусить бути політикою плебсу; мусить лежати в організації плебсу в одну силу плебсу, в одну партію плебсу. Буржуазія мусить, пролетаріат може творити свої фракції, але в тісній координації з плебсом своїм, руським. Інтелігенція — голова і мозок народа — може творити свою фракцію, але також в координації і яко голова головно плебсу. Треба вимовити десять раз: плебс, по разу: буржуа, пролетар, інтелігент, коли хочеться приступити до діла.

Ціль діла: добробут, культура, прогрес. Він лежить в доробку матеріальнім і духовім—в прогресії того доробку. Він лежить в буржуазії плебсу. Заможніший хлібороб доробився, купив ланок, став буржуа; хвала йому за те, не фонтан жовчі; ремісник доробився, заложив фабричку, став буржуа і ему хвала. Субект заложив склеп, а інтелігент купив каменичку і їм хвала за це. Всі разом закладають банки, каси, товариства—переводять буржуазацію плебсу, при чім через організацію продукції витворюються джерела праці, посади, місця, наповнюється кешеня і жолудок пролетарів, котрі дістають ті місця. Стан руського посідання поширюється, чужинців шахують.

Буржуазія—це перша велика соціально-економічна заповідь для руського народу.

Заповідь буржуазії виконувала інтелігенція по своїм силам і умінні; ділала яко елемент позитивний.

Деякі групи ставили проти буржуазії пролетаризацію в координації з ідеями соціалізму, помагаючи переводити полякам, жидам і німцям пролетаризацію нашого народу. Ідея ніяк не позитивна.

Другою областтю політичного життя, то є групування в партії. Формула для партійної політики слідує простою дорогою з положення економічно-соціального галичан. Один плебс, з відтинком буржуазії і пролетаріату, з інтелігенцією—мозгом того плебсу—все це разом повинно утворити одну партію, тому що всіх злучила спільна недоля і гніт і проче. Потреба уніфікації груп є так очевидна, що коли її суспільність руська не переведе, то не є спосібна на мінімум політичної не акції, бо то ще не акція, а основи до акції.

Долю Галича поділило багато інших руських земель. Понеже ціхою руських земель є всяка

дісунія; понеже ціла акція завоювателів спріє всяким дісуніям, їх витворює і піддержує, то ідея уніфікації на всіх полях всіх Русей: Білої, Чорної, Червоної і всіх підбитих русичів: білих, великих і малих, мусить стати основною політичною ідеєю.

Третій круг політичного життя творять ідеї національні і культурні. Завдання, яке галичане повинні собі поставити і переводити, це то, що ми назвали українізація політично-культурна суспільності, про котру говоримо. Галичане поставили своєю ціллю галиціянізацію України. Робота і ненатуральна і негативна.

Коли життя є рухом, то в образі представляється нам життя Галича як віз, до которого галичане запрягли спереду здорового коня: буржуазацію і моглиб їхати несогірше вперед, але вони із заду запрягли коня—дику дісунію. До того деякі старались конче випрячи буржуазацію, а впрячи замість неї химерну пролетаризацію, а з заду більше коней зі стада дісунії.

Поручаємо до буржуазації допрячи ще два коні: уніфікацію і українізацію і тогді: вперед! Це є формула діяльності галичан.

В заключенні скажемо, що коли існує тільки одна кляса плебсу з так незначною буржуазією, інтелігенцією і пролетаріятom; коли та кляса плебсу є і „народом“, „нацією“; коли жиє в державі, в котрій люди поділені головно на народи, а не на кляси-партії; коли у всякім случаї антагонізми національні становлять gros всіх антагонізмів взагалі, то русини повинні утворити тільки одну одніську партійку—яку фактично становлять—партійку: русин.

А понеже і та партійка так дуже слаба—економічно, культурно, етично, то щоб їй дати сили і самоувіреності у внутрі, а респекту на вні, пар-

тійка мусить почати національну і культурну авто-українізацію; мусить стати, не тільки назватись, українцями. Називались піємонтезами; та ідея викликала в ворога радість і погорду. Уважайтесь скромно: мальтезами; назва викличе острах і ре-спект.

В тих формах, в які виливалось життя політичне Галича, українство — синонім сепаратизму — було тормозом власної культури і в житті галичан настав рішучо час, дати своїй культурі солідну базу, адоптуючи ідею українзації. Перед суспільністю ділемма: або вплине в русько-українське море, або буде і далі продавати свої слабонькі сили ріжним „Заходам“ до торможення „Сходу“ в першій мірі України.

Коли прийметься в Галиччині ідея українзації, то галичанин встрепенеться на думку про похід на Київ. Мисль походу на Київ може бути леліана тими українцями, котрим дорогий Болеслав Хробри, Потоцкі, Вишневецькі, Чарнецькі, Шептицькі. Нормальному галичанинові приснивбися похід з Київа: Володимира, Ярослава, Богдана. Якби так галичанин знав, що є Київ, то він від давна, бодай від часів народної „свідомості“ бувби робив цілі походи не на Київ, а в Київ, не з мечем, а з пальмою в руках, так як ідуть туди рік річно десятки, навіть сотки тисяч людей з цілої Русі, від Чорного до Білого моря. Бо до Київа треба іти молитись, коли віруеш, благоговіти, коли не віруеш; змивати Дніпровою водою хрещення Полтви, бо Київ, каже Тарас, є святий. Впрочім, Київ може бути спокійний. Від Галиччини не грозить ему нічого. Інспіратори походу стремлять тільки, щоб галицька армія розсипалась кістками поза Галичем. О здобуття Київа для русинів не ходить.

.

Прості, ясні для кожного ідеї — буржуазація, уніфікація, українізація — містять в собі всю потрібну програму і всі потрібні лозунги економічної, політичної, культурної роботи галичан. Галичане ділають працю позитивну, коли ділають в дусі тих ідей; негативну, коли всупереч їм.

І так буржуазація — каси, банки, парцеляція, комасація, склепи — загалом все, що хоть дрібочку побільшує стан посідання і улекшує еконсмічну продукцію приватну чи організовану, творить основний вклад в капітал руського народа.

Щадити, працювати, організувати працю і продукцію в можливій гармонії з другими руськими продуцентами, в стремлінні гармонії пролетаря-плебсу, буржуа і інтелігента, дасть хоть мінімальні, але позитивні результати. Ідеї соціялістичні і комуністичні між населенням хліборобським, сильно індивідуалістичним; лозунги внутрішньої клясової борби там, де нема кляс, де є всего одна руська кляса, проти котрої стоять дві кляси, жидівська і польська, продукції, достатку, добра матеріяльного не збільшать, тільки его зменьшать. Хиба в Галиччині мало пролетаризації і пролетаризаторів? Кого ще пролетаризувати? Тих, що мають 1 до 5 моргів ґрунту? На-віщо? Во ім'я якої рації? Щоб сповнилась теорія Маркса, котра перемінена на практику, відбере русинам ті шматки землі, що мають і віддасть її одноплемянникам?

Ідея уніфікації, бодай ідея стремління до уніфікації в питаннях ширшої, загальної натури і в поступованні зглядом чужинців моглаб зі слабенької суспільності зробити хоть якусь пасівну силу, але силу. Але це даремне, бо власне пульверізація є органічна признака суспільності, котрої відпорність є майже ніяка і котрої сила майже нулею. Чому? Тому, що організм слабкої суспільності є так зло-

жений, що его члени мусять поборювати взаїмно себе, а не чужинця. Коби ті, що люблять „боротись“ найшли предмет борби поза своєю суспільністю!

Ідея українізації в витеоретизованім нами понятті, сама та ідея, саме її прийняття переверне відразу нещасного раба в гордого обивателя, хоть увязненого чужою силою. Колиб Галич прийняв ту ідею, то „Słowo Polskie“ (2. січня 1927.) не писало, що не треба ані 20 літ на те, щоб „меньшости“ перестали існувати, і що „metoda Bismarka dostosowana do naszych warunków nie zawiedzie nas“, бо меньшости відповілиб коротко „сказанієм“ о Китоврасі.

Але Галич земля заклята. Не має буржуазії і буржуазної інтелігенції: має тільки плебс, а плебс є все пасівний і має пролетарську — заробляючу — нечисленну інтелігенцію. Буржуазія тій інтелігенції не може дати опори, заняття, хліба, бо буржуазії нема, нема великої посілости, торгівлі, средств, комунікацій, індустрії, а державний апарат і на руських землях не в руських руках. Інтелігенція мусить або пропасти, або йти служити чужій буржуазії, державі і справі.

За Австрії було духовенство якоюсь трошка буржуазією; зачала вироблюватись і дійсна світська дрібна буржуазія; апарат державний в Галичині був дрібочку руський. Австрійська імперія була на половину німецька; була в високій мірі чеська, польська і т. д., отже крихітку і руська. Польща є держава тільки польська і тільки для поляків. І русини, коли йдуть на посади, мусять служити і служать тільки полякам і тільки польській справі, проти русинів, проти руської справи. Це роблять в двоякий спосіб: або стають вповні ренегатами, признаючись до руськості тільки два рази

на рік, в родиннім кружку на Різдво і на Великдень — урядники, професори, вчителі, або служать польській справі яко українські патріоти і діячі — адвокати, літерати, публіцисти, учені. Від них поляки жадають спеціального галицького українського патріотизму. На що він їм? Ідея Польщі яко „*mo-carstwa*“ дасться подумати тільки при наличності сил деструктивних і деструуючих тисячолітній курс історії руських земель — сил удержуючих і годуючих розклад і розруху на Україні по можности вічну. Польща яко держава навіть не велика, не дасться подумати без ідеї независимства, іррідентизму, „соборності“, „самостійності“ України. Тому полякам потрібний русин не тільки яко ренегат, але і яко патріот. Бо у поляків дві мислі; одна — нема Русі, то є України; є тільки Польща і Москва. Але історія пригадує їм, що коли так, то Москва змітає Польщу так легко, як вітер змітає домок з карт. Тому у деяких є друга мисль. Понеже козацьку українську) державність докінчила та сама монархія що і польську, то Польща і Україна, це може наче Сіямські брати, котрі родяться і мруть рівночасно. Отже... галицькі патріоти може і пожиточніші, як галицькі ренегати, очевидно під услівям, що вони хорі на *mania moscovitica*. Така манія у галичан є і її находити і Юліян Бачинський, автор книжки: „Україна іррідента“ в „Укр. Прапорі“ з 1. січня 1927. Галичане знають, що від тої їх манії полякам (та і німцям) серце тає і вони десятиліттями кождим публичним висказом устним чи писаним зазначують, хочби писали про бараболю, своє антімоскальство то з пафосом, то з іронією, бо — *le ridicule tue* — смішність убиває. Не тямлю напевно 1920 р. чи 1921 р., але котрогось з двох тих років читаю в львівськім „Впереді“ 1-го мая великими буквами: „Проч з царатом!“ Хоть ца-

ря і царату давно не стало, але галичанин наче з просоння підносить в благороднім революційнім завзятті цей високий лозунг!

Не треба собі робити ілюзій. Галичане — мусять працювати в душі тих, котрі дають їм посади, заняття. Якийнебудь зізд о кабалістичних буквах УНДО або інших, має сам в собі таке саме значіння і вартість, як зізд якого тайного чи явного кружка гімназистів. Але такий зізд має ціль деморалізуючу: держати руську суспільність в ілюзії, що буцім-то щось робиться, що зізди щось значать, коли до них займають становище ворожі сили і що з того може щось корисного вийти. Такі зізди в сучасну пору і в сучасних обставинах повинніб радше проголосити менше більше слідує: Нам поліція дозволила на зізд з тим, щоб ми політично деморалізували суспільність; ми є політичне нічо, бо ми під режимом, де принцип побіди в повнім торжестві, а друге, ми спролетаризовані, невідпорні; а третє, ми служимо. Ми публичних зіздів і не повинні устроювати, щоб не було видно нашого безсилля і нашої деморалізації. Але — безсильні для широкої політики ми можемо розвинути значну силу в легальній економічній, культурній організації внутрі народа, між нашим плебсом, витворюючи організацією економічною хоть не великі економічні капітали; організацією політичною груп і партій, капітали політичні, а поживши і адоптувавши могучі панруські культурні капітали, дати основу дійсному відродженню нашої суспільності. Отже ширшу політику борби і угоди, в котрій ми тільки інструментом і елементом деморалізуючим і наш край і Придніпрове, лишаємо. Але і в ширшій політиці ми можемо зробити багато. Ми можемо... і повинні молитись, співати і плакати оттак, як у Скутарі молились, співали

і плакали козаки-сердеги, тільки голосніше як вони. Бо у нас є могуча, хоть хора і божевільна, сестра і велитенський, хоть п'яний і хвилюво пригнічений швагер чи дядько.

Так моглиб русини поставити себе і суспільність на становищі викликаючим респект, колиб того респекту забажали. Але... галичане волять „боротись“ у внутрі (вони оминають борби з порабителлями; вона неприємна) замість уніфікації; волять приємний порабителлям патріотизм, замість українства після взірців великих українців. Суспільність поринає в нирвану, але на щасття історичне фатум, поминаючи нинішню історичну фазу, начеркнене так ясними буквами, що одчаюватись не треба. Політично дитинний, етично нечистий патріотизм галичан, не спинить елементарної сили історії, котрої закони находимо і дефінюємо і нинішнє, хоть як роздуте українство, независимське, соборне, ірридентне, суверенне і т. д., те українство, в котрім нема ні тіні ідеалу і ідеалізму, віри і краси, правди і добра; українство, сінонім блуду і блофу і зради лопне нечаяно від разу як миляний міхур на сміх і здивовання самих его адептів, не тільки тому, що воно йде проти історії, а і тому, що нема мабуть двох інтелігентів, котрі в него вірять, і его в душі дійсно узнають.

Занепад галицької культури.

В „Ділі“ характеризує Рудницький галицьку науку і літературу терпкими неперебірчивими словами, в „Українськім Прапорі“ Бачинський українську політику; „Політика“ пожичає до характеристики українства слів з патольогії. Кожда групка держить інтелектуальну силу других групок звичайно на границі приличності; і колиб власне не

грішили проти приличності і виховання, тоб мусілось всім признати рацію. Галицька наукова, літературна, політична думка рудіментарна. Берете до рук яке галицьке видавництво, переглядаєте і кажете собі: 20 літ тому читав я в тім самім видавництві то саме. Коли вам в 1925 р. післали пачку газет, ви переглядаєте і кажете собі: в 1924 читав в тих самих газетах то саме; а коли вам пришлють „Український Прапор“, то ви констатуєте, що 3 літа в кождім числі те саме раз під титулом: „Зазив до Ліги Націй“, то знов під заголовком: „До всего культурного світа“.

Читаючи по тім всім про то, що Галич має таки культурну місію не самому підцівілізуватись, а європеїзувати Схід, звертаємо увагу хоть групки людей на дороги, як вилізти самим і витягнути край з тої духової забитости. Бо приступаючи до великого діла, треба розпоряджати великими матеріялами. Щоб будувати тунель Готгарда, треба великих духових і механічних матеріялів. Чи Схід, єго європеїзація, єго піемонтеїзація, не вимагає від Галиччини нічого? Чи в країну Гоголя, Шевченка, Костомарова, Драгоманова, Кропивницького, Лисенка, а далі в країну і Пушкіна, Достоевського, Соловйова, Пипіна, Ковалевського і сотень других, бо і вони – всі ті північні – є і в Києві, і в кождім селі України, не треба прийти з чимсь великим і позитивним в руках? З чим покажеться там галичанин?

Галич не повинен забувати, що єго відношення до України і цілої Русі інче, як відношення на примір Швайцарії або Ельзаса до Франції і Німеччини. Швайцарія і Ельзас-Лорренъ видали тисячі людей, котрі є цілком рівнорядні найкультурнішим людям Німеччини і Франції, тому при маленькій території признаються цілком рівними і узнаними.

З Галичем станеться в відношенні до руських земель то саме, але тільки тогді, коли бодай культурно ввійдуть в руські землі, в руську суспільність, так як швайцар належить культурно до Німеччини або Франції або і до обох.

Галич мусить піддатись культурній духовій українізації. І так передовсім мусять галичане вповні адоптувати руський язык, яко інструмент культури і руську літературу, яко капітал культури. Бо як не можна будувати дреднавта без капіталу, так Гоголя і Шевченка не можна виліпити також без величезного духового капіталу. І вони,—також і Шевченко ліпились дійсно з величезного загально-руського капіталу, а інструментом творення того капіталу був великий руський язык і спеціально висока духова, — палатня — атмосфера, котрою від дитинства дихали.

І ми приходимо до зазначення специфічного значіння языка для культури. Як мажа і віл і польська дорога дуже пригожа для домашнього обиходу, так для їзди від океану до океану треба паровоза, автомобіля і аероплану, і як українська література заспокоює часть вимог домашніх, для нинішніх культурних вимог не вистарчає, не тому, що язык який там меньше спосібний від панруського, а тому, що 50 а може 500 разів меньше на нім написано і багато разів меньше культурних людей его вживає і нім би суспільність це направила, то духово перше зубожілаб некорисною, духово непродуктивною затратою енергії, як це і видно в Галиччині. Бо язык є средством комунікації мислі. А це средство комунікації, котрим комунікується легко мисль міліонам людей від океанів до океанів, мисль тисячів і тисячів людей, котрі ту мисль вложили в тисячі і тисячі книжок — язык руський — є много раз доскональшим средством комунікації, як язык україн-

ський, котрим мисль комунікується головню робочій класі — мисль немногих десятків людей, зложена в кілька соток книжок невеличкої вартості.

Література в наші часи, то сотні денників; то тисячі видавництв; то словники для всіх язиків світа; то енциклопедії; то цілі бібліотеки по всіх ділах науки; то сотні величезних і тисячі менших цілих бібліотек в кождім місті, у кождого богача і ученого.

Коли це все є, то доперва тогді є література і — капітал, і коли вона є, тогді з того капіталу виросте з босяцтва Горький або самоуцтвом Шевченко. Бо відчуваєте хиба, що Шевченко що до чувств син України-Запорожа, але що до культури дитя цілої руської культури і літератури.

По смерті Драгоманова, українофіла першої половини життя, а більше общеруса другої половини життя, галичане, котрі займались літературою, наукою, публіцистикою, звільнені від єго немилої контролі, почали галицький курс культури, сильно антімосковський у всіх проявах культурного життя. Що до літератури, то думали, що її можна якось витворити самим механічним записуванням паперу, і то так обильну, що буде вистарчати для потреб народа. З великоруської мови тільки переводили деякі твори, не тільки для народа, а і для інтелігента, зазначуючи тим, що руська мова і інтелігентові є і повинна бути чужою. В той спосіб умисно затикали обильне безпосереднє джерело культури, так необхідне хотьби і для пізнання українських земель, джерело, котре повинно було давати напій головний, де українське повинно було служити яко милий близчий нам десерт. Бо властиво треба було голосно пропагувати і ясно акцентувати ідею, що в основу галицької культури потреба покласти повне знання всіх українських

і руських земель. Послідовно треба пізнати публіцистику, бит, географію, історію, поезію, белетристику цілої Русі, скільки дасться. Послідовно треба наставати, щоб кожде товариство, група, одиниця, запаслись київськими, петербурськими, московськими дневниками, періодиками, компендіями биту, географії, історії, більше як поетами і романистами. Консеквентно треба було основувати інституції для пізнання панруської культури.

Замість того галицькі грамотії подумали: „Драгоманова, Богу дякувати, нема; тепер ми на его місці“. До суспільності же сказали так: Ви читайте пильно це все, що ми вам будемо писати, а і самі пишть — не святі ж горшки ліплять — пишть як знаєте і тим способом витвориться література і станемо на рівні з другими культурними народами. І пішли писати і читати то, що (після того що пише Рудницький в „Ділі“ або Грицай в „Українським Прапорі“, або „Політика“) в найбільшій часті не повинно було бути ні писане, ні читане.

Доперва коли настали часи, де певне мінімум культури стало для громадянства необхідним, стало ясно перед очима одно страшне явище: пустинний або негативний стан публіцистики, літератури і культури так що до методів, як що до ідей, доктрін, системів, як що до суті взагалі.

Методи публіцистичної і літературної розмови, наслідуючи Франка, копіюють полеміку баби Грицихи і баби Гринихи. От примір: „Український Прапор“, орган галицької діпльоматії, обіцяє 15. лютого 1926: „Роботою О. Назарука та його особою займемся небавом основно“. Бачинський там-же, критикуючи програму української національної партії, закидає авторам: „чванливе пустоменьство“, „ординарну мегальоманію“, „безглузді фрази“ і т. д. Субстантіва можливі і певно вірні, але яка фінезія в адектівах,

Письменство галицьке служить місцем, де з організму можна устами викинути все, що в середині непотрібного нагромадилось.

Що до ідей, системів, доктрин, то „Політика“, без сумніву видавництво групки найінтелігентніших сил, пише: „У нас нема нормальної, здорової громадянської думки, бо головні чинники, які її витворюють, оживлюють і орудують, у нас або не існують або є в стані дегенерації“. Прогрес, культура, відродження в Галичині отже або нірвана („не існують“), або дегенерація. Редакція „Політики“ подає реформу преси яко раду „до направи цього стану“.

Можнаб заждати, щоб побачити в будуччині ту реформу і її результати. А можна, не ждучи і цілком не перешкоджуючи реформі, сказати, що реформа преси є фразою, бо лихо в тім, що нема властиво що реформувати, коли не духові капітали, не методи, не ідеї. Тимчасом капітали, їх..... нема; ідеї... примітивні: міркування, котрі треба більше відкидати ніж реформувати, методи.... ах, ними треба стидатись і не пускати на папір.

В кінець цілість змісту культурної мислі характеризують, крім повищого, слова Грицяя в „Українським Прапорі“ з 1. лютого 1926: „В нас цілими десятиліттями все одно і то саме“.

Всім отже ясно одно і всі сходяться на однім: „У нас нема“... Отже кормились літами пісною юшкою; величали її і прихвалювали; читали томи і томи видавництв „літератури“ і „науки“: гаяли час; за мало попадало вартісного і констатують яко результат відродження: „у нас нема!...“

Ми ще в „Востоці і Западі“ виділи, що у нас нема і не буде і висказали думку покласти на „index“ навіть багато з того, що є і оглянутись за сильнішими джерелами, перечуваючи тогді, що

суспільність задавиться ruthenica-ми, а що у нас „цілими десятиліттями одно і то саме“, то приходить повторити нині наш висказ, бо коли культура Галича піде далі по тій самій дорозі, то за дальніше чверть століття не буде вже до кого озиватись. Ліквідація духова.

Країна могил.

Виведені в трактаті історичні закони відносяться до цілої Русі — північної і південної — Дніпрової. З подій же самої південної Русі викристалізуємо один основний закон, котрого вище виложені, оскільки тичать південної Русі, є тільки частями.

На південній Русі є багато могил. Це звісно. Але ми хочемо не тільки сказати, що південна Русь є країною могил *par excellence*, але і країною могил в символічній розумінні. Південна Русь це край, в котрий ішли народи в часах передісторичних і історичних наче тільки на те, щоб там битись, робити її цвинтарищем, сипати могили. Цей процес і до нині не скінчений. Південь характеризує то, що право власності до него одного народу вічно було оспорюване другим; це земля, на котрій жаден народ, котрий на ній сидів, не був заінтабульований; це вічна країна аспірацій. На тисячліттях передісторії і історії підносили і підносять до неї право різні народи і то з рішаючим успіхом.

Південь це край, котрий і до южноросів — належав тільки короткий період. І хоть южнороси не відступали від права на титул до власності Южної Русі, другі, не багато звертаючи на це уваги, раз враз підносили і то з повним успіхом своє право на власність.

Важне ще і то, що жаден народ в своїх борбах о незалежність не числив на чужу інгеренцію

в такій мірі, як южнороси. Тут робиться зависимою незалежність в високій мірі від інгеренції турків, татар, шведів, Польщі, Молдави, Сіверної Русі. В наших часах від німців, поляків, антанті. Тут історик шукає звязей з Францією, Наполеоном, Фридрихом II., Бісмарком. Тут всі групи націоналістів — Грушевського, Винниченка, Скоропадського, галичан, навіязують з німцями. Словом, тут ясно виступає свідомість южноруського (українського) безсилля. Те чувство безсилля і те дійсне безсилля є законом історії Южної Русі, оскільки вона виступає яко южна. Закон безсилля і закон могил творять один закон, присущий Южній Русі.

Длятого, щоб ослабити аспірації других народів, інстинкт історії і дух історії велів великим організаторам давньої Русі не обмежуватись ані на миг ока Южною Русію, а змагати розширити свою потугу на цілу Сарматію, роблячи від удачі або невдачі зависимим своє бути або не бути.

Длятого найбільший організаторський геній козаччини, Хмельницький, видячи вічно оспорюваний титул власності Южної Русі непевним і шатким, піддає країну під найблизчого їй по культурі і симпатіям руського царя, то є лучить з краєм оспорюваної власності.

Длятого інстинкт найсильніших умів України — відкидає сепаратизм і стоїть на унії Русей.

Щасливі землі, до котрих століттями чужинці не підносять прав до власності. Щасливі шведи, норвежці, бріти. Кроваве зарево висить вічно над Єгиптом, Месопотамією, Україною. Що з того слідує?

Коли географічні услів'я і історія не дали на тій країні права на незалежність, то остає синам країни шукати найдогіднішого протекторату — коли хочете — найлекшого ярма.

Україна той протекторат найшла в північній Русі і утворила з нею соборну Русь. Юг почувся

гарно. Веселість, легкість, гумор почувся в слові устнім і писанім южанина. Але почувся і каприз, а взявся він ось так:

Цивілізація при данім інтелекті чоловіка діло повільне. Руські землі холодні, одностайні; їм тяжко вийти з примітивного хліборобства на інтенсивне; тяжко індустріялізуватись; до того на великих просторах торгівля, — елемент інтенсивної — і організаційної мислі змонополізована інородчеським, жидівським елементом. Русь — тяжкий віл не може так бігти вперед по дорозі життя, як, скажім, лев. Руська інтелігенція цього не хотіла розуміти, що і вона сама є органічно тою тяжкоподвижною головою тяжко подвижного організму: поступова тільки на словах і фразах. Обвинювати треба було себе, голову, то є п'ять мільйонів інтелігенції, а не одну маленьку часть себе — царя і правительство.

Інтелігенція поставилась шторцом проти результату історичної еволюції краю, то є шторцом проти себе самої. Голова — мозок народа, проти себе, власної голови. Бо кажемо, що головою народа були мільйони інтелігенції, а не царь, великі князі і скільки тисяч їх служби. Жиди, вищий організаційний інтелект, підстерegli каприз інтелігенції, використали его, викликали пугачевщину, хуліганщину на великий розмір і відтяли голову Русі, стяли мільйони інтелігентів.

Причепивши свою голову до туловища Русі, жиди почали утверджувати розвал. До южанина сказали так: після віковичного закона безсилля юга і після віковичного закона сили інтелекту, ми хочемо заінтабульовати наше право на власність на Україні. Тому підносимо блоф українізації, то є рівноправності і справедливості. Ми вам дамо українізацію України, ви нам признаєте юдеїзацію України. Ми вам дамо право слова, ви не будете спро-

тивляйтесь нашому праву на ваші землі і державні лятіфундії, а далі може і приватні. Ви нам Крим, Україну, Білу Русь, ми вам Сибір. Понеже любите борбу для борби, для спорту, ми пускаємо вас на таких же українців, южан, малоросів, але таких, що не відкидають руськості, робимо їх „москалями“, „чужинцями“, на те, щоб ви мали з ким боротись і щоб не боролись з нами. Місце руського язика буде займати наш — німецький діалект. Понеже він є німецьким, то тим скріпляється і німецька потуга у вас; язик ваш, український, займе належне йому місце... в гешефті жида з мужиком.

Так отже борітеся, поборете, ви їх, а ми вас.

Так українське безсилля робить край на переміну пожарищем-цвинтарищем в одній фазі, порабощеним в другій фазі. Ідея незалежної України, результат слабкої політичної мислі. Бит і розвій забезпечити їй може тільки нерозривна, повна лучність з Великою Русію, тільки європеїзація, то є германізація, брітанізація політичної мислі; тільки розмах панруського ідеалізму.

Резюме.

Політичну мисль Галича, України і цілої Русі чи Росії мусить детермінувати:

1. Закон цілості, яку виказує історія Русей.
2. Закон гармонії Юга і Сівера. Коли цей закон визнавали Гоголь, Костомаров, Драгоманов, то простіть, що ідучи за модою, назвемо его після ініціалів Г. К. Д., закон гакадизму.
3. Закон політичної неповнолітності і культурної анемії.
4. Тільки на юзі: закон безсилля — цвинтарищ — могил.

Є чотири тайни, пояснюючі, чому Україні не бути незалежною: брак (осібної) території, історії, біту і культури, а яко наслідок тих чотирьох, дальші три: брак українського менталітету, брак ідеалізму-патріотизму і брак Гарібальдія. Кроваві експерименти — коли будуть — докажуть ще раз нашу тезу.

5. Закон супердержавних організацій, який виказує нинішня доба всесвітньої історії.

6. Даж-божі дари ширились на руських землях в першому періоді історії Русі 9 — 13 віку, з юга на північ; в другому, 13 — 18 в. з сівера на юг. В першому періоді йшла руська експансія з юга. В другому руська експансія з півночі, руська колонізація — юга.

7. Чорнобожі дари йшли і зі Сходу — татаро-турки; нині йдуть від головного сукцесора, Турецької імперії — Англії, і з заходу: шведи, Польща, нині гроза німецька і її союзниця жидівська.

8. Пункти 6. і 7. кажуть, що все руське є взагалі конструктивне мимо всяких політичних егоїзмів; все (політичне), що іде від вичислених сусідів — негативне, деструктивне. Руське означало завжди визволення, в дальшій стадії нашу експансію; сусідне, не руське, означало завжди інвазію, порабощення, чужу експансію, а наш розгром.

9. З Русі в Галиччину неслась; від Хмельницького почавши, що кількадесять літ хоругов надії і воскресення численними руськими полками, а потентати пісні і слова: Бортнянський, Шевченко, Ніщинський, Лисенко, несли умилительне слово благовісті.

10. Галич, земля заклата, несе на Дніпро свою псевдо-українську проповідь і підносить навіть меч по мислі і духу чужих поработителів України.

11. Замість плянів пропаганди на Україні, Галич повинен зайнятись собою: 1. буржуазація плебсу; 2. уніфікація партій; 3. культурна українізація, — це рамки, в котрі треба вложити всі свої сили і працю.

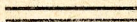
Трактат називається „Загадка України і Галичини“. Завданням его є розвязка загадки. Що до України, відповідь наша пояснює історію; що до Галича, відповідь наша предсказує історію. В тім наша певність, наш спокій і наша радість, бо все минеться, одна правда останеться. І хоть нинішній день ні трохи не наш, завтра вповні наше.

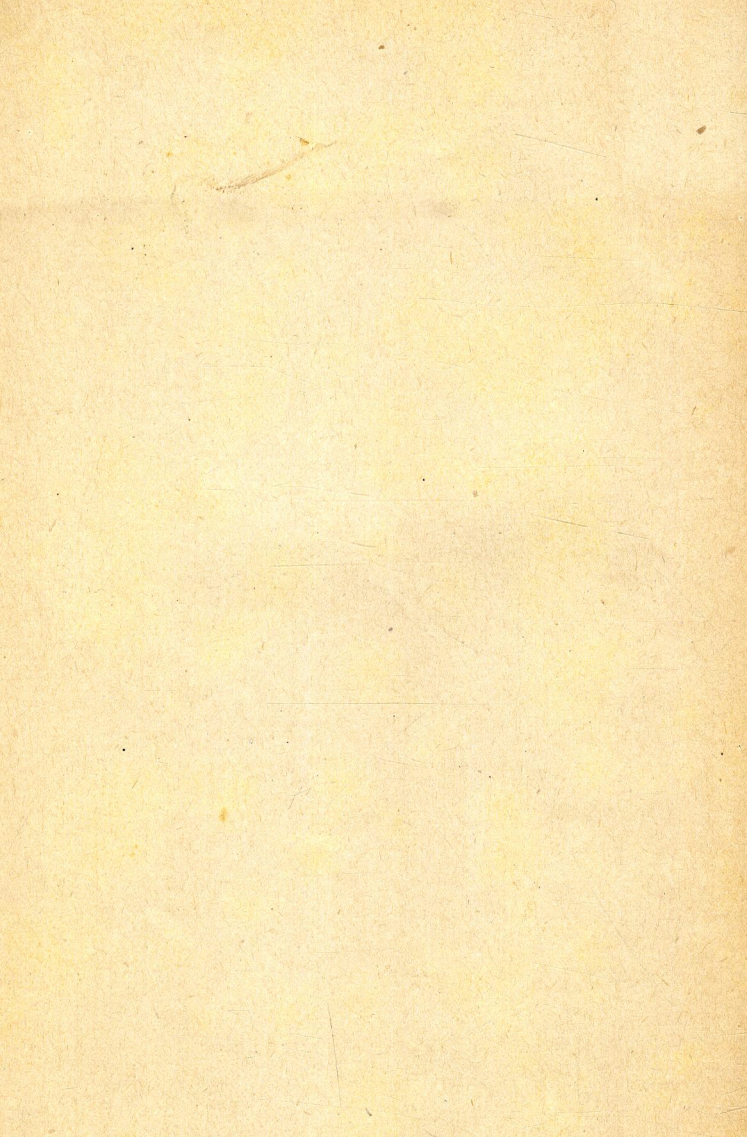
Політичне сумління українця - уніоніста може бути спокійне. З ним душа Сарматії.

Галич — хай снить о щастті, хай молиться до сходу сонця і хай шепоче слова пісні, котра співається в церквах в Велику Суботу: Не рыдай мене Мати, воскресну убо и прославлюся.

З М І С Т:

	Стор.
Від автора	3
Будучність — рефлекс минувшини	5
Закон єдності руських земель	6
Політична неповнолітність Русі	12
Засилля жидів ілюстрацією значіння організації	13
Цивілізаційна роля Русі	19
Основи гармонії українства з московством	24
Хартія 10. січня 1917. і самоозначення народів	27
Українізація України і її характер	34
Драгоманов і Галиччина	41
Українізація Галиччини	65
Занепад галицької культури	78
Країна могил	84
Резюме	87

1 крб.

2642

2,67 (1986р.)

РЛ

Ч

4083

АНДРЕЙ КАМІНСЬКИЙ.

ЗАГАДКА
УКРАЇНИ І ГАЛИЧЧИНИ

Л Ї В І В, 1927.

Накладом автора.